

Izhaja vsakega 15. v mesecu. Stane na leto 6 K. Uredništvo in upravništvo Celje, Strossmajerjeva ul. 3. Rokopisi se ne vračajo. — Naročnina se pošilja »Zadružni Zvezi« v Celju.

ZADRUGA

LIST ZA ZADRUŽNIŠTVO IN KMETIJSTVO
LAST IN GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V CELJU

Cene inseratom po dogovoru. — Interurb. telefon št. 3. Poštno-hranilnični račun št. 10.415. Ponatisi so dovoljeni le, ako se navede vir. — Reklamacije glede lista so poštne proste.

XIV. redni občni zbor Zadružne Zveze v Celju.

XIV. redni občni zbor Zadružne Zveze v Celju — prvi v naši svobodni, ujedinjeni jugoslovanski kraljevini! — se je vršil v nedeljo, dne 20. julija 1919 ob 10. uri dopoldne v mali dvorani celjskega Narodnega doma. Zastopanih je bilo na občnem zboru 25 zadrug, vrhu tega je došlo na zborovanje tudi večje število prijateljev našega zadružništva iz Celja in okolice. Bridko nam je bilo pri srcu, ker niso bile na zborovanju zastopane naše dolgoletne, zveste primorske članice. V onih časih, ko so celo naši domači ljudje obupavali nad bodočnostjo naše zadružne organizacije, so nas čvrsto podpirale gmotno in moralno naše primorske zadruge. Zvestoba za zvestobo! Primorski bratje! I mi slovenski zadrugarji ne pozabimo Vas, ki sedaj trpite v naši neodrešeni domovini — in kolikor je v naši moči in v našem obilježju, bomo storili za Vaše odrešenje!

Dnevni red

zborovanja je bil sledeč: 1. Pozdrav predsednika. 2. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora. 3. Poročilo načelstva in nadzorstva o poslovanju v l. 1918. 4. Sklepanje o računskem zaključku za leto 1918 in o razdelitvi čistega dobička. 5. Določitev prispevkov za revizijo in v pomožni zaklad. 6. Razni predlogi in nasveti.

I. Otvoritev občnega zbora.

Ob 10. uri je otvoril občni zbor predsednik Zadružne Zveze dr. Anton Božič, konstatiral v smislu § 30 zadružnih pravil sklepčnost in ugotovil, da je bil občni zbor z navedbo dnevnega reda v smislu § 27 zadružnih pravil pravilno razglašen v »Zadrugi« št. 5 in 6 z dne 15. maja 1919; vrhu tega so bile vse zadruge 8 dni pred zborovanjem vabljeni s priporočenimi pismi k udeležbi. Pred prehodom na dnevni red pa je izvajal predsednik:

»Prvi naš pozdrav veljaj prvoboritelju za narodno ujedinjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov, našem presvetlemu, junaškemu vladarju, kralju Petru I.! Kakor je vodil doslej ožjo svojo domovino do sreče in zmage nad stoletnimi, premočnimi sovražniki, tako smo prepričani, da ima pod njegovim slavnim žezlom sedaj cel naš ujedinjeni jugoslovanski narod pričakovati lepšo, solnčnejšo bodočnost. Prepričan naj bode, da je zasi-

gurana njemu in visoki njegovi porodici naša neomejena udanost in zvestoba. Našemu presvetlemu kralju živijo, živijo, živijo!»

Zborovalci so poslušali to udanostno izjavo stoje in so se pridružili predsedniku z navdušenimi vzkliki. Na to je dr. Božič nadaljeval:

»Povabili smo na zborovanje poljedelskega ministra g. Šefkija Gluhica. Brzjavil je, da se radi nujnih uradnih poslov zbora ne more udeležiti, poslal pa je svojega zastopnika, g. inspektorja in šefa zadružnega oddelka v poljedelskem ministerstvu g. Miloša Stiblerja. Ta gospod je bil dolgoletni uradnik in organizator Zveze, za katero si je pridobil trajnih zaslug. Kot zastopniku ministerstva in kot rojaku in prijatelju mu veljaj naš nadaljni pozdrav z željo, da bi ministerstvo, v katerem dela, in on sam privedel zadružništvo v naši kraljevini na čim višjo stopinjo razvoja, ker smo živo prepričani vsi zadrugarji, da tiči baš v tem najboljša garancija za bodočnost kraljevine in najštevilnejšega narodnega sloja v njem, našega kmetijstva (Živijo-klici).

Zunanje in celo notranje meje so ločile doslej slovensko zadružništvo od bratskega hrvaškega in osobito od visoko razvitega srbskega zadružništva. Bilo je skoraj tako, da smo poznali bolje delo zadružništva pri tujih narodih kakor pa zadružništvo pri svojih bratih. Meje so padle, postali smo jugoslovanski zadrugarji eno in zdi se mi srečen začetek, da so posetili skromno naše zborovanje odlični srbski in hrvatski zadrugarji.

V prvi vrsti imam čast pozdraviti na našem zborovanju g. Mihajla Avramovića, ravnatelja Glavnega saveza srpskih zemljoradničkih zadruga v Beogradu. G. Avramović je ustanovitelj in več ko 25 letni voditelj srbskega zadružništva. Spravil ga je na višino, ki je vzbujala upravičeno pozornost cele Evrope. Neumornemu delu tega najodličnejšega jugoslovanskega zadrugarja se imamo zahvaliti, da je mali kmetiški srbski narod, kolikor ga je bilo v bivši kraljevini Srbiji, vzdržal moralno in gospodarski tako krvavih zadnjih 7 vojnih let. Toliko bolje nas mora zato veseliti, da je bil g. Avramović poklican tudi za ravnatelja Glavnega saveza zemljoradničkih zadruga v kraljevini SHS, ki se je ustanovil prošlega meseca kot centrala vsega kmetijskega zadružništva v kraljevini SHS. Naj nam

bode iskreno dobrodošle (živijo-klici) on in zastopnik iste srbske zadružne organizacije, g. Gjorgje Popović, sveštenik in zadrugar iz Negotina!

Iz bratske Hrvatske sta istotako došla dva odlična zadrugarja, glavni ravnatelj Hrvatsko-slavonskega gospodarskega društva sekcijiski svetnik g. dr. Frangeš in ravnatelj Saveza srpskih zemljoradn. zadr. g. Žermanović. Oba gospoda zavzemata najodličnejša mesta v zadružništvu bivše banovine. Upamo, da nas bodo odslej vezale z zadružništvom onkraj Sotle, katero si je u vojni krasno odpomoglo, čim najtesnejše vezi ter bomo mogli s skupnim delom in skupnimi močmi doseči tem lažje svoj vzvišeni cilj. Oba gospoda srčno dobrodošla v naši sredi! (Živela!)

Končno posebej pozdravljam našega dolgoletnega podpredsednika in marljivega sotrudnika narodnega poslanca g. dr. Kukovca, kateri je namenjen razpravljati na današnjem zborovanju o nekaterih perečih valutnih vprašanjih in predsednika spodnještajerskega konjerejskega odseka g. Lovro Petrovarja.«

Nato prebere predsednik več pozdravnih dopisov, med njimi od Zadružne Zveze v Ljubljani in Zveze slovenskih zadrug v Ljubljani.

Od gostov je prvi prevzel besedo inšpektor Miloš Stibler, ki je poročal, da hoče poljedelsko ministerstvo zastaviti vse moči v povzdigo kmetijskega zadružništva. Ustanovil se je v ta namen v poljedelskem ministerstvu poseben oddelek, čegar prva naloga je doseči enotno organizacijo kmetijskega zadružništva v celi kraljevini na podlagi enotnih zakonov in predpisov. Dalje se bode ministerstvo trudilo izpopolniti one pange zadružništva, ki so tega potrebne, predvsem organizacijo nakupnih in prodajnih zadrug. Ministerstvo se bode tudi zelo brigalo za vzgojo potrebnega uradništva. Ono nikakor noče kršiti samouprave zadrug, želi le z vsemi možnimi sredstvi njihov razvoj pospešiti. Za svojo osebo omenja govornik, da je sicer slovensko zadružništvo finančno najmočnejše, ali manjka mu one idealne zadružne discipline in vzgoje, ki je tako čudovito razvita v srbskem zadružništvu. Tega bi se naj Slovenci v blagor svojega zadružništva naučili čimpreje od svojih bratov v Srbiji.

Nato je spregovoril Mihajlo Avramović. Prinaša pozdrave Glavnega saveza iz Beograda najstarejši slovenski zadružni organizaciji in slika na to v izvanredno učinkovitem govoru gospodarske in socialne naloge zadružništva v naši sedaj veliki in močni očetnjava. Govor bomo po možnosti priobčili v bodoči številki »Zadruga«.

II. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora.

Na predsednikov predlog se zapisnik zadnjega občnega zbora, ki je bil objavljen v »Zadrugi« in priklopljen tudi tiskanemu zaključku za l. 1917, neprečitan odobri. Soglasno sprejeto.

III. Poročilo načelstva in nadzorstva o poslovanju v l. 1918.

Poročilo načelstva o delovanju Zadružne Zveze v l. 1918 poda predsednik dr. Božič sledeče:

a) Poročilo načelstva.

Leto 1918 bo v zgodovini jugoslovanskega naroda eno najznamenitejših. V njem se je dejanski končala svetovna vojna, ki je prinesla toliko solz in gorja. V njem se je dovršilo združenje treh jugoslovanskih rodov Srbov, Hrvatov in Slovencev v eno edino, nedeljeno in nedeljivo, svobodno kraljestvo. Izpolnilo se je naših narodov hrepenenje, dolgih desetletij gojena stremjenja so dosegla svoj cilj. Za nas se z letom 1918 začenja nova, lepša zgodovina. Doslej smo delali za sebe in za tujca, smo morali graditi in odbijati, odslej bomo delali za sebe in za procvit lastne države, bomo gradili svoj dom in si ga urejali kar najudobneje. V tem delu naj bo nam in celokupnemu narodu sreča mila.

Zadružno delo v l. 1918 se je povsem naravno razvijalo v dveh smereh: ohraniti zdravo, kar je zadružnega in z zadružništvom združenega, in pripraviti tla za delo po vojni. Načelstvo je osredotočilo delo na strogo reelno gospodarstvo v denarnem in blagovnem oddelku zavoda. V denarni centrali smo skušali tesno koncentracijo včlanjenih zadrug obdržati in spopolniti ter navezati na sebe kolikor mogoče mnogo zadružništvu zaupanih kapitalov, dobro vedoči, da zahteva to zadružna disciplina, korist včlanjenih zadrug in potreba bližnje bodočnosti, dobro vedoči, da bo povpraševanje po razpoložljivem denarju po vojni naraslo vsled potreb za obnovo kmečkega gospodarstva, za nabavo živine, strojev, izpopolnitev inventarja, popravilo hiš in gospodarskih poslopij, nakup osebnih potrebščin in drugo. O uspehu tega dela vam poročamo podrobno v tajniškem poročilu.

Skušali smo izčistiti naš denarni oddelek starih peg. Z veseljem konstatiram, da se morem danes zadnjikrat dotakniti vprašanj Glavne posojilnice in Posojilnice v Šoštanju. Konkurz Glavne posojilnice še sicer ni končan, vendar je naša Zveza za svojo terjatev popolnoma pokrita. Knjižno je izvedeno kritje tekom leta 1919. Posojilnica v Šoštanju je svojo terjatev popolnoma poplačala, sanacija je izvedena in po ugotovitvi letošnje polletne bilance se skliče občni zbor, da vzame sanacijsko delo dolgih osem let na znanje, račune odobri ter izpremeni pravila, ker bo Posojilnica poslovala kot rajfajzenovka še naprej.

Svoje članstvo smo razširili. Odpasti nam utegnejo naše drage, lepe primorske zadruga, od katerih so nekatere naravnost vzorni zavodi. Pa če bi že morale vsled razmer, ki jih prinese za seboj svetovna vojna, pohlep Italije in slabo razumevanje našega narodnostnega položaja od strani sveta petorice in pariške konference, iz naše zveze formalno izstopiti, jim hoče ostati

naša Zveza tudi v bodoče dobra mati, ki jih bo vedno po svojih najboljših močeh podpirala ter jim šla v vsakem oziru na roko.

Pristopila je k naši Zvezi večina onih zadrug, ki so bile do preobrata včlanjene v graškem »Verbandu«. Prepričali smo se, da so te zadruge lepe, delavne in dobro podprte. V kolikor niso, bomo jih skušali oživiti in ojačiti.

Kakor se je dvignil naš denarni oddelek v prometu in v vlogah v tekočem računu, tako se je lepo razvijal tudi blagovni oddelek. V združništvu je denarna centralizacija zelo važna; jednako važen je blagovni promet. Pokazalo se je to med vojno, ko smo oskrbovali zadruge in potom njih naše kmetijstvo z gnojili, semenjem in drugimi potrebščinami, pokazuje se to po vojni pri sodelovanju za obnovo naše zemlje. Razvoj oddelka utegnute posneti iz tajnikovega poročila. Tukaj pripomnim le to, da se je v l. 1918 osnovala na Dunaju »Kmetijska nakupovalna in prodajna družba z o. z.« s kapitalom nad 3 milijone kron. Tej družbi, koje namen je bil, koncentrirati v Avstriji nakup in prodajo kmetijskih potrebščin in pridelkov, je pristopila tudi naša Zveza z deležem 20.000 K. Družba se je začela dokaj dobro razvijati, pa prišel je preobrat, ki je imel za posledico izstop vseh nenemških korporacij. Sklenil se je dogovor, da prevzamejo deleže slovanskih korporacij nemške korporacije in izplačajo deleže z 25% pridodatkom. Tozadévná notarska pogodba je bila dne 7. julija 1919 podpisana.

Revizijsko delo, katerega važnosti se zavedamo, so opravljali naši revizorji g. Malenšek v Trstu za primorske članice, gg. Fr. Kocbek in A. Kunej za Kranjsko in Štajersko. Obiskoval je vrhu tega zadruge tudi naš tajnik g. Janko Lesničar, v denarnem oddelku se je pa delalo raznim članicam bilance in dajalo nasvete v računovodstvu.

Kakor ni krivda Zadrúžne Zveze v Celju kot najstarejše in nekđaj enotne in edine slov. zadrúžne organizacije, da so se tekom desetletij ustanovile na slovanskih tleh nove zadrúžne zveze, tako ni krivda te zveze, da se dosedaj ni mogla doseči enotnost zadrúžne organizacije. Dr. Krek, prvoboritelj za jugoslovansko ujedinjenje in za lastno neodvisno jugoslovansko državo, se je kot predsednik ljubljanske zadrúžne zveze večkrat pogovarjal z menoj o zedinjenju na zadrúžnem polju. Soglašala sva v tem, da je cilj vsega uvaževanja in vztrajnega dela vreden, da pa ga je treba zasledovati po etapah, ker se nasprotje in medsebojno nezaupanje ne da čez noč odstraniti. Dr. Krek je zastopal mnenje, da bi se naj najprej ustanovil enoten zadrúžni list, v katerem bi se naj obravnavale skupne zadrúžne zadeve. Iz skupnega sodelovanja naj nastane skupna organizacija. Tekom preobrata in po preobratu so se vršili opetovano sestanki zadrugarjev v Ljubljani, ki so imeli deloma namen, ustvariti skupno organizacijo, deloma nalogo, rešiti skupna zadrúžna vprašanja. Ker je za-

vzelo naše načelstvo stališče, da je za poenotenje slovanskega zadrúžništva, posebno v pogledu denarne centralizacije, sem to stališče zastopal pri pogajanjih; vendar dosedaj to vprašanje ni prišlo do rešitve, čemur so krive razne okolnosti, ki se pa tičejo nekaterih ljubljanskih zadrúžnih organizacij. Sklenilo se je, da se konstituirajo odposlanci zvez kot zadrúžni svet, v katerem se naj pretresajo vsa splošna zadrúžna vprašanja ter pripravlja pot enotni skupni organizaciji. Ta zadrúžni svet pozneje ni bil več sklican; krivda na tem ne zadene nas. Pač pa smo bili z ljubljansko Z. Z. in z Zvezo slov. zadrug v vednem stiku zaradi ustanovitve skupne denarne centrale. Prva misel je bila ta, da se ustanovi zadrúžna banka kot delniška družba. Z ozirom na težkoče pri ustanovitvi take družbe in z ozirom na takratni nesigurni položaj se ta misel sicer ni zavrgla, ampak je začasno stopila na stran. Zadrúžne organizacije so se oprijele misli, naj se kako že obstoječo banko prevzame. Sledila so pogajanja z »Ilirsko banko«, ki so se pa razbila, ker zastopniki te banke niso hoteli ugoditi zahtevi zadrúžnih zvez, da naj dobi zadrúžništvo večino delnic in vodstvo v svoje roke. Za tem so prišla pogajanja z »Deželno banko za vojvodino Kranjsko«, ki ima po pravilih obširen dolokrog in združuje hipotekarne posle z izdajanjem zastavnih pisem z drugimi bančnimi posli. Ta pogajanja še niso končana. Besedo ima »Likvidacijska komisija za Kranjsko« in deželna vlada v Ljubljani. Še eno skupno zadevo smo obravnavali. To je ustanovitev Centralne banke za obnovo Primorja kot družbe z omejeno zavezo.

Razpravljali smo pri naši Zadrúžni Zvezi o ustanovitvi te banke v načelstvu in na občnem zboru leta 1918. Sklenilo se je pristopiti tej družbi z deležem 100.000 K. Prišlo je do podpisa družabne pogodbe. Zadeva sedaj počiva. Vzrokov ni treba naštevati, ker vsakdo vidi, da je pri sedanjih razmerah izključeno, da bi sploh mogla banka z delovanjem pričeti. Pripravljeno je vse, in ob spremembi razmer se lahko z delom takoj začne. Iz teh kratkih podatkov blagovolite posneti, da je misel skupnega dela in skupne organizacije ostala živa in se bo brezdvoma uresničila.

Našo pozornost je vzbudila še druga ideja, na katero sem polagal po preobratu večjo važnost, kakor na ravnokar obravnavano. To je ustanovitev skupne organizacije jugoslovanskega zadrúžništva. Zaveden in misleč zadrugar je moral uvideti, da potrebuje jugoslovansko zadrúžništvo enotno organizacijo. Zadrúžne zveze jugoslovanskega ozemlja potrebujejo osrednje organizacijske in revizijske centrale. To je jasno kakor beli dan. Ustanoviti jo, to delo vseeno ni bilo lahko. Pa šlo je. Pred kratkim se je po posebnem prizadevanju g. Avramovića in drugih dne 14. junija t. l. ustanovil »Glavni savez« v Beogradu kot naša skupna zadrúžna centrala. V tem »Savezu« je včlanjena tudi naša Zadrúžna Zveza. Pri ustanovnem občnem zboru je zastopal Zadrúžno Zvezo njen prejšnji tajnik, se-

danji inspektor v poljed. ministerstvu g. Miloš Stibler. V načelstvu »Saveza« je tudi predsednik celjske Z. Z. Od »Saveza« pričakujemo intenzivno delo v prid jugoslovanskega združništva. Da bo to delo vršil, za to nam je porok predsednik »Saveza« g. Avramović, ki je eden najbolj uglednih in najbolj vnetih jugoslovanskih zadrugarjev, katerega sloves je svetovno znan.

Storjeno delo se pa mora izpopolniti. Potrebujemo enotno denarno centralo in enotno blagovno centralo. Na denarno centralo smo v rajni Avstriji tako dolgo čakali, dokler ni Avstrija razpadla. Pred razsulom je še izšla naredba o ustanovitvi denarne centrale, ki nam slovanskim zadrugarjem ni ugajala, ker je pripuščala vladi preveč pravic in jo postavljala pod popolno vladno kontrolo in odvisnost. Do izvršitve naredbe k sreči ni prišlo. Jugoslovansko združništvo na lastno denarno centralo, ki se more osnovati le kot samostojna velika delniška zadružna banka, ne bo moglo in smelo predolgo čakati. Izmenjava denarja, medsebojna pomoč je tako nujna, da se mora ideja v najkrajšem času urediti. Pogoji so podani, ker predstavlja danes jugoslovansko združništvo veliko denarno moč. Morebiti bi kazalo pritegniti tudi hranilnice.

Poleg denarne centrale potrebujemo blagovno centralo. Potreba za osrednjo kmetijsko nakupno in prodajno zadrugo ali družbo je z ozirom na pomanjkanje surovin, strojev, gnojil, sploh gospodarskih potrebščin, z ozirom na izmenjavo lastnih pridelkov in iz ozirov na težkoče v nakupu blaga v tu- in v inozemstvu jasno dokazana. Sklicano je tudi že pripravno posvetovanje v Zagreb na dan 22. tega mesca. Posvetovanj se udeleži tudi Zveza. O uspehu ne more biti dvoma.

Še enega važnega vprašanja bi se dotaknil. Valutno vprašanje je na dnevnem redu. Tudi k temu vprašanju mora zavzeti celokupno združništvo našega kraljestva odločno stališče. Interesi od zadrug zastopanih državljanov to naravnost zahtevajo. Iz časniških poročil je zanesljivo posneti, da se hoče rešiti to vprašanje brez vprašanja ljudstva, to je brez volje, sodelovanja in soglasja narodnega predstavništva, kratko: naredbenim potom. Gre za varovanje državnih koristi, gre za ureditev premoženjskih razmer države in državljanov, gre v veliki meri za široke mase ljudstva, za ljudi, katerih celo premoženje obstoji v gotovem ali naloženem denarju. Pri vprašanju take dalekosežnosti mora — to je jasno — odločati ne samo finančni minister, tudi če bi bil najsposobnejši, ampak v prvi vrsti in o celem kompleksu teh vprašanj narodno predstavništvo. Prva naša zahteva mora v tem vprašanju biti ta: odločitev pri regulaciji valute mora biti pridržana Narodnemu predstavništvu. Druga zahteva je ta: regulacija valute se mora zgoditi brez nepotrebne in večjega oškodovanja širokih mas, posebno našega kmetijstva in delavstva. Sliši se, da se namerava novi papirnati denar naše kraljevine zamenjati za sedanje avstro-

ogrske krone v razmerju 1 : 3 ali 1 : 4 ali celo 1 : 5. Pustilo bi nas to izmenjalno razmerje popolnoma hladne, ako bi se za oni 1 dinar, za katerega sem moral dati dosedanje avstro-ogrske krone, toliko dobilo kakor za menjane krone. Jasno pa je, da učinek ne bo ta, ampak nasprotno: za blago, ki stane danes starih 5 avstro-ogrskih kron, bo treba dati po menjavi prilično novih 5 dinarjev. Zakaj: ker doma vrednosti blaga ne dela to, ali plačuješ v kroni ali v dinarju, ampak dejstvo, ali je dovolj blaga na razpolago. Malo blaga — dosti kupcev, to povzroča draginjo in najsi se nahajamo v deželi dinarjev, ali v deželi lir ali v oni frankov in funtov šterlingov. Da množica bankovcev na draginjo neugodno vpliva, je jasno. Pa to dejstvo se precenjuje. Draginjo smo imeli v času, ko so bile avstro-ogrske krone še dobre, draginjo so imeli na Francoskem in Angleškem ob razmeroma dobri valuti. Ta draginja je skupno z drugimi vzroki povzročila poplavo s papirnim denarjem. Zato ni boljšega sredstva za regulacijo valute kakor to: vlada naj z raznimi njej na razpolago stoječimi sredstvi kakor: devizna centrala, ureditev uvoza in izvoza, nakup inozemskega blaga v masah, povzdiga produkcije, pospeševanje klirinškega prometa in omejenje plačevanja v gotovini, uničenje verižništva i. t. d. ublaži draginjo; regulacija bo šla potem, ko se ti nasvetovani in drugi ukrepi vlade uresničijo, brez posebnih težav. In takrat se naj izmenja dinar kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev z dinarjem srbskim in z avstro-ogrsko krono v znosnem razmerju. Odvišni denar, ki bo postal za cirkulacijo nepotreben, se pa naj odzame z davki na vojne dobičke in eventuelno tudi z delno oddajo premoženja, pri čemur pa mora biti v obeh slučajih skrbjeno za varovanje interesov gospodarsko šibkih slojev. Sedaj od vlade nameravana ureditev valute je povsem nesocialna. Veliki posestnik, ki ima hiše v mestu in veleposestva na deželi ter malo terjatev in malo razpoložljive ali naložene gotovine, z nameravano regulacijo ne bo skoraj nič prizadet. Prizadet bo pa vžitkar z nekaj v posestvu ali v zadrugi in hranilnici naloženim kapitalom, prizadet bo mali rentner, bo delavec, ki si je z delom svojih rok male prihranke prislužil. Kakor sedaj izgleda, bo nameravana regulacija valute prinesla raznim vojnim dobičkarjem in bogatašem korist, varčnim kmetom, vžitkarjem in delavcem pa škodo. Dobro za nas, če se v tem pogledu motim. Priznavam: operacija se mora izvršiti, brez nje ne bo šlo. Pa izvrši se naj tako, da ne bo trpel škode naš mali človek, široka masa, ker bi se sicer utegnili stebri naše države v teh burnih časih majati.

Papirnati denar kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev naj po naših informacijah izdaja emisijska banka. Kakor moramo zahtevati in je to samo posebi umevno, da zakon o naši vrednoti sklene narodno predstavništvo, ravnotako je naša zahteva, da se tudi zakon o emisijski banki sklene v narodnem predstav-

ništvu. Zahteva temelji na istih razlogih, katere sem že zgoraj naštel.

Tesno združena z ureditvo našega denarnega vprašanja so daljna vprašanja: o predvojnih dolgovih prejšnje kraljevine Srbije, o prevzetju starih, to je predvojnih dolgov Avstrije in Ogrske ter skupnih dolgov rajne monarhije ter o vojnih posojilih teh izginolih držav.

Natančneje o teh vprašanjih razpravljati ni moj namen. Opozoriti hočem le na dejstvo, da je iz združnega stališča neobhodno potrebno, da se tem vprašanjem posveti nepretrgana in vneta pozornost. Nebroj jugoslovanskih zadrug ima te vrednostne papirje. Naj zadruga te v bilanci v največ slučajih s polno vrednostjo izkazane zneske popolnoma ali deloma izgubijo? Natančna statistika bi pokazala, da gre skupna svota teh naložb v državnih vrednostnih papirjih na stotine milijonov. Jasno je: naše zadružništvo propade, ako se te vrednostne papirje spravi le deloma ob veljavo. Da čas za nešteto konkurzov ni ugoden in da bi ga naše gospodarstvo ne prebolelo, je brez ugovora. — Češko denarstvo in češka politika je to uvidela. Uvideli so to tudi v drugih državah. Celo v Nemčiji in Avstriji. Tudi pri nas mora priti do spoznanja, da se glede predvojnih in vojnih dolgov mora ubrati neka srednja pot, ki brez miloščine omogoči eksistenco posameznemu, ki je prizadet in denarnim zavodom brez razlike, so-li banke ali zadruga.

Ko te kratke reflekse na razna zelo pereča vprašanja končam, dovolim si eno prošnjo: da bi naš Savez kot naš zastopnik pri vladi vzel vse te aktualne probleme resno v pretres, sklical anketo, zbral material ter potem mnenje celokupnega jugoslov. zadružništva predložil vladi v predvarek in upoštevanje. To storiti smo dolžni in uverjen sem, da bo vzel naš vneti zadrugar, g. predsednik Avramović to nalogo v svoje spretno roke in jo izvedel v dobrobit zadružništva.

b) Poslovno poročilo Zadružne Zveze za I. 1918

je podal Zvezni tajnik Janko Lešničar. Izvajal je med drugim sledeče:

1. Članstvo.

Zadružna Zveza je štela koncem leta 1917 129 članic. Likvidiralo je leta 1918 5 članic in sicer 2 rajfajznovki na Štajerskem (Kmečka hranilnica in posojilnica v Narapljah in Kmečka hranilnica in posojilnica v Št. Petru pod Sv. Gorami), 1 vinorejska zadruga (Brežice), 1 tiskovna zadruga (Narodna založba v Celju) in ena nakupna ter prodajna zadruga (Stari trg pri Rakeku); v stanju likvidacije so tri zadruga, ena obrtna kreditna zadruga (Slovenjgradec), 2 mlekarni (Gobelno in Školje); odstopila je ena rajfajznovka na Štajerskem (Sv. Anton v Slov. goricah). Pristopilo je sedem novih članic in sicer 6 rajfajznovk (Trbovlje, Dobova, Sladkagora, Polenšak, Žetale in Ruše) ter 1 kmetijsko dru-

štvo (Ptuj), tako da je stanje vseh članic koncem I. 1918 127. Od teh članic se je nahajalo 32 pa Goriškem, Trstu in Istri, 2 pa v zasedenem ozemlju Kranjske. Članice v nekdanji pokrajini Primorsko so si ustvarile lastno provizorično Zvezo v Trstu, kateri načeluje naš podpredsednik g. ravnatelj Tržaške posojilnice Josip Ulčakar.

2. Organizatorično delo.

Gospoda moja! Šestintrideset let že deluje naša zadružna organizacija, dvaindvajset let kot Zveza slovenskih posojilnic in 14 let pod sedanjo firmo, da vzgoji našega kmeta in obrtnika k samopomoči. Celo to dolgo dobo je naša organizacija krepila naš narod gospodarsko in s tem politično, da je prebil zmagoslavno najhujše navale sovražnih sosedov in dočakal svojo politično in gospodarsko neodvisnost. Naše zadruga so učile desetisoče svojih članov, da so svoje interese in svoj kapital postavili v službo splošnosti; s tihim, a doslednim delom so ustvarile za naše ljudstvo predpogoje dostojnega človeškega in narodnega življenja ter dela. Tudi v sedanji veliki dobi narodnega preporoda in združenja z bratskim narodom srbohrvaškim v svrhu samostojnega državnega življenja čuti dobro naše zadružništvo, da je v prvi vrsti poklicano k ureditvi naših socialnih in gospodarskih razmer. Zato stavlja naše zadružništvo vse sile duha in v njem organiziranega narodnega premoženja v službo naše mlade države.

Večji del poslovnega leta 1918 je kazal isto sliko kakor vsa prošla vojna leta: veliko kupičenje denarja na eni in mirovanje kreditnega obratovanja na drugi strani. Z zgodovinskim preobratom koncem meseca oktobra 1918 pa se je ta slika mahoma spremenila. Porušenje bivše avstro-ogrske monarhije, ki je došlo skoraj čez noč, je povzročilo tudi ogromen gospodarski preobrat. Zveza je morala obračati vso svojo pozornost premnogim vprašanjem, na katerih rešitev ni bil nikdo pripravljen. Popolna nejasnost v denarnih vprašanjih, ki žal še dandanes ni odpravljena, je zanesla znatno nervoznost v najširše ljudske kroge. Osebito vprašanje valute in vojnih posojil je razburjalo ljudi. Obe vprašanja ste odprti še danes. Naše tozadevno stališče je jasno očitano v predsedstvenem poročilu. Nadalje je pristopilo k naši Zvezi že lani in letos več zadrug, ki so bile prej včlanjene pri graški Zvezi. Vsled zapornih odredb vlade niso mogle dobiti te zadruga svojih odvišnih denarjev iz Gradca ter so iskale pomoči potom kreditov pri nas. To pomoč so zadruga tudi našle v neskrajšani meri. Po našem mnenju se jim za naložbe kakor tudi za vrednostne papirje, kateri še leže v sedanji nemško-avstrijski državi, ni treba bati. Baš zadnje dni je priobčil »Slov. Narod« o tej zadevi dva zelo informativna in za našo javnost zelo pomirljiva članka iz krogov jugoslovanske mirovne delegacija v Parizu. Mirovna konferenca je sprejela v mirovno pogodbo z Nemško Avstrijo še posebno določbo, ki pravi: Avstrija

bo brez odloga vpostavila bivše avstrijske, ogrske in bosanske podanike, ki so postali podaniki kake zavezniške države v posest njikovega imetja, pravic in interesov, ki se nahajajo na avstrijskem ozemlju. Te dobrine, pravice in interesi se bodo vrnili prosto vseh bremen in pristojbin, na novo predpisanih ali povečanih od 1. novembra 1918 dalje. Žal se odpadajoče svote ne bode izplačevale direktno, ampak potom nemško-avstrijskega in našega, v to svrhu ustanovljenega kompenzačnega urada. To bode gotovo stalo precejšnje stroške. Zveza se bode potegovala za to, da bode v našem jugoslovanskem uradu zastopano na vsak način zadružištvo. Zastopnik naj skrbi za to, da naše zadruge ne bodo oškodovane. Glavno pa je pri celi akciji, da Nemška Avstrija na vsak način jamči za iztirljivost naših terjatev napram svojim podnikom, v našem slučaju največ proti denarnim zavodom.

Kakor upira celi naš narod pogled v bodočnost in delajo njegovi najboljši sinovi na zgradbi našega kraljevstva, tako je treba, da si tudi mi ogledamo nekoliko naloge, ki čakajo naše zadruge v bodočnosti.

Mnogo in mnogo naših zadružnih delavcev se je koncem l. 1918 vendar vrnilo iz vojne in lotili so se znova dela po zadrugah. Med vojno je šlo naše stremjenje za tem, da se ohranijo zadruge pri življenju in v tekočem poslovanju, v bodočnosti bo treba skrbeti za njih razvoj, oziroma oživeti poslovanje tam, kjer je med vojno dremalo. Ustanovitev novih, potrebnih gospodarskih zadrug bode najbolj oviralo pomanjkanje izšolanih zadružnih delavcev. Zato je ena nujnih naših zahtev ustanovitev zadružne šole za kraljestvo SHS in prosili bomo Glavni savez u Beogradu, da bode to našo zahtevo uveljavil na kompetentnih mestih.

Kakor se je povdarjalo že lansko leto, smo Slovenci svojo kreditno organizacijo več ali maj že dovršili. Sedaj se že lahko pregledajo uspehi. Večje posojilnice po mestih in trgih so se tekom deset- in desetletnega svojega obstanka razvile v trdne, dobro fundirane zavode in imajo vsled svojih solidnih poslovnih metod pred seboj najlepšo gospodarsko bodočnost. Tu in tam bo treba njihovo poslovanje še modernizirati tako, da bodo opravljale lahko za svojo klijentelo vse bančne posle. Vidimo namreč, da stremé banke za tem, da ustanove tudi že v manjših mestih svoje podružnice in pritegnejo zlasti v svoj delokrog trgovino in obrt. Te posle vrše tudi lahko naše zadruge in sicer na vsak način ceneje in kulantneje. Nacionaliziranje naše trgovine in obrti v narodno mešanih trgih in mestih mora najti krepko oporo v naših Schulze-Delitzschekah. Pri tem bode znabiti na mestu tu in tam manj ozkosrčnost in bode potrebna pomoč našim mnogoštevilnim podjetnim mladim ljudem, kateri se žele lotiti trgovine in obrti, pa tudi že manjših industrijskih podjetij. Položaj naš v deželi, ki bode vsled svojih svojih zakladov na premogu, lesu in vodnih silah glavni industrijski okoliš kraljestva Srbov, Hrvatov in Slovencev, zahteva

prilagodjenje denarnih zavodov novim nalogam. Preje tudi nismo bili vajeni gledati v svet in iskati tam trgovskih in drugih poslovnih zvez. Opravljali so to na našo škodo tujci. Sedaj je nastopila nova doba. Kakor so kumovale naše zadruge mladi naši narodni obrti, industriji in trgovini pri rojstvu, tako jo morajo sedaj spremljati pri poletu v svet.

Kolikor imam kot poročevalec pregleda, imamo na Slovenskem sedaj dovolj rajfajznovk. Novih ustanovitev ne bode več veliko treba. Ta vrsta zadrug se je pri nas skoraj povsod, razmeram primerno, dobro obnesla. To že dokazuje dejstvo, da ni bilo nikjer na deželi niti enega poloma kake rajfajznovke. Le ponekod so te zadruge zaostale, ker ni bilo delavcev, deloma pa tudi ne drugih eksistenčnih pogojev. Take zadruge bode treba likvidirati in izločiti. Upam tudi, da pridemo vendar enkrat do ujedinenja naših zadružnih zvez in da bo potem mogoče tudi združiti konkurenčne rajfajznovke po deželi in jih usposobiti za krepkejše življenje. Poglobljenje poslovanja rajfajznovk pa mora biti i v bodoče naša glavna naloga. Kdor le malo pozna poslovanje podobnih zadrug na Češkem ali Nemškem, vidi, v kako primitivnem poslovanju smo še pri rajfajznovkah! In bolje ne bo postalo, dokler ne izgine politika iz našega zadružištva in ne nastopi mesto dosedanjega lovljenja vlog, kakor smo ga prejšnja leta doživeli, v zadrugah plemenita konkurenca najboljših mož v občinah, ki bodo stremeli za gospodarsko in kulturno povzdigo ljudstva!

Kakor je pa odlična kreditna organizacija našega ljudstva, tako jo je smatrati le za torzo, dokler ne nastane poleg nje organizacija, ki bode zadružnim potom dvigala našo produkcijo in olajševala oddajo naših kmetijskih pridelkov ter obrtnih izdelkov. To je posebej pri naši Zvezi še popolnoma neobdelano polje. Kje še imamo mi potrebno število živinorejskih, vinarskih, sadjarskih, nakupovalnih in prodajnih zadrug, kje imamo produktivne zadruge našega obrtništva, kje konzumne zadruge za naša mesta in industrijske kraje! Kje imamo konečno ono število zadružnih elektraren, ki bodo v sedanjih razmerah, ko se skoraj dan zadnevom draže delavske sile pri kmetu in obrtniku in se silno draži tudi premog, prodpogoj izboljšanja produkcije! Razprava o teh vprašanih bi napolnila cele knjige in ne more spadati v skromen okvir poslovnega poročila.

3. Uprava in pisarna.

Načelstvo je imelo v letu 1918 8 sej, v katerih se je redno poročalo o Zvezinem poslovanju, seja nadzorstva se je vršila ena. Za zunanje odbornike je bila gotova velika žrtev, da so se v takratnih težavnih razmerah udeleževali načelstvenih sej. Za trud jim bode izrečena prisrčna zahvala.

Kakor že prejšnja vojna leta, tako sta tudi preteklo leto predsednik dr. Anton Božič kot pisarniški vodja in dr. Ernest Kalan kot blagajnik kar naj-

vestneje izvrševala svoje posle. Ker sta opravila, kakor vse načelstvo, svoje funkcije popolnoma brezplačno, jima gre toliko bolj najpristržnejša zahvala.

Pisarna je vršila svoje posle, kolikor je bilo možno, točno in v intencijah članic. Za naše razmere gotovo velik denarni promet in dejstvo, da je prejela pisarna v letu 1918 5.180 dopisov, odposlala jih je pa 5.754, kaže, da se je delalo, kar je bilo mogoče. V pisarni smo imeli v letu 1918 le dve moči, enega moškega in eno gospodično.

4. Računski zaključek za leto 1918.

Denarni promet je znašal v letu 1918 K 63.128.225'25. To je največja številka, katero je zavod dosegel od svojega obstanka.

Deleži so znašali koncem leta 1917 K 86.870; tekom l. 1918 je bilo izplačanih deležev za K 600'—, vplačanih pa za K 210'—, tako da znaša stanje deležev koncem l. 1918 K 86.480'—. Deleži so se obrestovali po 4⁰/₀.

Vloge v tekočem računu so znašale koncem l. 1918 K 9.390.331'70, to je za K 3.976.013'68 več kakor koncem l. 1917.

Vloge na knjižice so znašale koncem l. 1918 K 85.485'37. Odkar ima Zveza upeljano popolno bančno poslovanje, se te panoge ne goji posebno ter predstavlja gornja številka le bolj slučajne naložbe.

Podučljiva pa je razdelitev vlog v tekočem računu. Od 89 denarnih zadrug Zveze je imelo koncem l. 1918 naložbe pri Zvezi 65; poleg njih so še imele naložbe 2 obrtniški produktivni zadrugi, 1 vinarska in 1 stavbena zadruga, skupaj 69 zadrug vlagateljic.

Od teh vlagateljic je imelo koncem l. 1918 naložbe nad

K 1.000.000'—	1
„ 500.000'—	1
„ 300.000'—	4
„ 200.000'—	6
„ 100.000'—	22
pod K 100.000'—	35

Obrestno mero smo držali celo leto na čim najugodnejši višini, vsled česar tudi ni bilo posebnega zaslužka.

Težišče celega našega denarnega poslovanja v l. 1918 je bilo na kolikor možno varni in mobilni upravi zaupanega denarja. Dobro smo se zavedali, da pomenjajo milijoni vlog v vojnem času vse kaj drugega kakor vloge v normalnih mirnih časih. Dočim so značile vloge naših posojilnic v mirnem času resnične prihranke, katere je vsak kolikor možno čuval in jih ni rad dvignil, značijo sedanje vloge prisilno vnovčenje poljskih pridelkov in živega inventarja. Vsed tega Zveza ni mogla in ni smela denarja nalagati tako, da bi ga napravila nemobilnega. Pravilnost tega gospodarstva je že dokazalo letošnje leto. Komaj je najhujši pritisk vojne ponehal in je došlo vsakojako blago v

svobodno trgovino, že so se začeli dvigi v velikem obsegu. Še bolj se bode pokazalo to tedaj, ko dosežemo toliko zaželjeni popolni mir in bode došlo naše gospodarstvo vsaj kolikor toliko v normalen tir.

Krediti so znašali koncem l. K 539.899'98, koncem l. 1918 pa K 1.006.013'70, torej so se zvišali za K 466.113'72. Kredit je imelo 27 zadrug.

Naložen denar. Koncem l. 1917 smo imeli razun gotovine in pošne hranilnice naloženega denarja in vrednostnih papirjev K 4.995.016'89, koncem l. 1918 pa K 8.407.107'32, torej več za K 3.412.090'43. Vrednostnih papirjev je imela Zveza koncem l. 1918 le še nom. K 1.000'— avstrijske srebrne rente. Vojna posojila smo odbili. Denar je naložen v varnih domačih bankah. Iz nemških zavodov smo dvignili že v jeseni l. 1918 ves denar in ga prenesli v slovenske. Koncem l. 1918 smo imeli edino še v bivši avstrijski pošni hranilnici nekaj nad K 23.000'—; tudi ta znesek smo še pravočasno pred zaporo dvignili. Razum normalnih kreditov zadrugam smo bili edinole udeleženi še z deležem po nom. K 20.000'— pri kmetijski nakupovalni družbi »Agroterra« na Dunaju. Te deleže smo v letošnjem letu prodali. Iz vsega se vidi, da je denar zadrug pri nas absolutno likviden.

Rezerva in lastno premoženje. Stanje rezerve koncem l. 1918 znaša K 56.706'85; ako se prišteje k temu deleže po K 86.480'—, bi znašalo premoženje Zveze koncem l. 1918 K 143.186'85, ne všteti dela čistega dobička po K 20.534'80 za l. 1918, kateri se bode po odbitku deležnih obresti zopet pripisal rezervnemu fondu.

Režije. Na članskih prispevkih in raznih drugih dohodkih smo imeli lani na razpolago za kritje režije K 17.621'27, izdali smo pa na režijah K 30.182'99. Narastek režije se razlaga iz obstoječih razmer; vključ največji štedljivosti se nam ni posrečilo teh izdatkov zmanjšati.

5. Blagovni oddelek.

Skoraj popolno pomanjkanje najvažnejših kmetijskih potrebščin v l. 1918 in pa stremljenje bivše vlade, da dá še ono, kar se je dobilo, nemškimi delom Štajerske, ni dopustilo razvoja našega blagovnega oddelka. Promet je bil sicer številkomoma višji ko l. 1917 — znašal je okroglo K 420.000'— napram K 378.000'— — a po množini blaga manjši. Oddali smo lansko leto 23 vagonov umetnih gnojil in 10 vagonov semenskega žita, pšenice v jeseni in ječmena v spomladi. Poleg tega smo oddali nekaj deteljnega in vrtnega semena, žvepla, konopne vrvice, kolomaza in premoga. Večji promet je bil tudi s tiskovinami. Koncem l. 1918 smo imeli glasom bilance dolžnikov in zaloge K 24.595'17; od tega je pravih dolžnikov za K 5.045'17, dalje polovico deleža pri »Agroterra«, katerega smo vplačali, po K 10.000'—, in zaloga K 9.550'—; to je nekaj malega tiskovin in blaga ter zaloga vreč. Račune smo poravnali vse. Pri vodstvu blagovnega oddelka smo se

držali skrajne previdnosti. Dobička je dal ta oddelek po odbitju stroškov K 8.576'89.

Velika ovira za reden blagovni promet je bilo pomanjkanje skladišča. To vprašanje smo koncem lanskega leta povoljno rešili. Vzeli smo v najem skladišče na kolodvoru, kjer imamo zraven tir ter gre sedaj nakladanje in prekladanje gladko izpod rok. Ker nam je poverila Narodna vlada l. 1918 poslovanje s krmili in smo se udeležili skupno s Slovensko kmetijsko družbo akcije za preskrbo dežele z različnimi kmetijskimi potrebščinami, se je letos blagovni oddelek Zveze nenadejano visoko razvil. O tem bomo imeli čast poročati na prihodnjem občnem zboru.

6. Revizije.

Redne revizije smo izvršili l. 1918 pri 19 zadrugah, računске zaključke in z njimi zvezan pregled knjig in poslovanja smo izvršili pri 27 zadrugah. Z revizijami smo zaostali, ker ni bilo ljudi. Letos smo z revizijami na boljšem, dasi imamo tudi letos ovire, ker je moral jeden revizor k vojakom, drugi pa je bil zaposlen pri blagovnem oddelku. Upamo pa tudi v tem pogledu naboljšanje razmer.

7. Sklep.

V novo dobo razvoja in napredka je stopil naš narod, v veselejšo fazo razvoja stopa tudi slovensko zadružništvo in z njim naša Zveza. Trudili smo se zadnja leta, da postavimo Zvezo na trdno podlago in ji zasiguramo ono gibčnost, katero za svoja dela potrebuje. To se nam je, kar lahko trdim brez pretiravanja, v polni meri posrečilo.

c) Poročilo nadzorstva.

Član nadzorstva nadučitelj F. Kocbek (Gornji grad) izjavi, da je nadzorstvo v svoji seji dne 18. aprila 1919 vse knjige in bilančne priloge natančno pregledalo in se prepričalo, da so knjige v redu vodene in zaključene ter vse postavke v bilanci pravilne. O tem je nadzorstvo poročalo v skupni seji načelstva in nadzorstva dne 20. julija 1919.

IV. Sklepanje o računskem zaključku za leto 1918 in o razdelitvi čistega dobička.

V imenu nadzorstva stavi nadučitelj Kocbek (Gornji grad) sledeče predloge:

1. Da se odobri računski zaključek za l. 1918 in podeli načelstvu obsolutorij s posebno zahvalo načelstvu in uradništvu,

2. da se obrestujejo deleži za l. 1918 s 4⁰/₁₀₀, ostanek čistega dobička pa se pridene rezervnemu zakladu.

K debati se oglasi ključavničarski mojster Ivan Rebek (Celje) in predlaga, naj bi se dala iz čistega dobička za l. 1918 večja vsota za obrtno nadaljevalno šolo v Celju. Ta zavod je za dobro vzgojo našega obrtniškega naraščaja nujno potreben, vzdrževati pa se bode mogel le tedaj, ako bode našel pri denarnih zavodih dovolj razumevanja in podpore. Predsednik dr. Božič

mu odgovori, da pri Zvezi ni navade, dajati kakoršnekoli podpore iz čistega dobička. Eventuelne podpore se dajejo iz tekočih sredstev ter bode načelstvo po možnosti prošnjo g. Rebeka podpiralo.

Na to se oba predloga nadzorstva soglasno sprejmeta.

V. Določitev prispevka za revizijo in v pomožni zaklad.

Predsednik dr. Božič sporoči predlog skupne seje načelstva in nadzorstva, naj ostanejo režijski prispevki za l. 1918 isti kakor za l. 1917. Zveza še ni tako močna, da bi mogla kriti revizijske in druge uradne stroške iz svojega. Malim zadrugam pa bode načelstvo, ako se vložijo tozadevne prošnje, pri režijskem prispevku po možnosti popustilo.

Predlog skupne seje načelstva in nadzorstva glede režijskih prispevkov za l. 1918 se na to soglasno sprejme.

VI. Razni predlogi in nasveti.

Pred obravnavanjem te točke pozdravi predsednik in ed zborovanjem došlega narodnega predstavnika prof. Voglarja iz Maribora.

K besedi se oglasi narodni predstavnik dr. Kulkovec, ki izvaja, da je od srečne rešitve valutnega vprašanja odvisen ves gospodarski razvoj naše mlade države, vsled česar je tudi zadružništvo poklicano, da po svojih močeh pri tej rešitvi sodeluje. Mnenja glede rešitve valutnega vprašanja pa si zelo nasprotujejo. Tako predlagajo ljubljanski bančni krogi, da se naj zamerija krona za novi dinar v razmerju 1:1, v Beogradu žele to izpeljati v razmerju 5:1, v Zagrebu 100:50. Sto za sto je nemogoče; če bomo dosegli 100:50, smo lahko zadovoljni. Protić-Ninčičeva relacija 100:20 bi bila pa naravnost katastrofalna. Treba se bode na vsak način približati relaciji, kakor jo je predlagalo finančno ministrstvo še pred nekaj meseci, namreč 100:50 ali 100:40. Težave, ki jih dela vsestransko zadovoljiva rešitev valutnega vprašanja, so sovražnikom naše države dobrodošlo sredstvo za protidrjavno hujskanje in beganje ljudstva, češ, da bode dosedanji denar popolnoma zgubil na veljavi i. t. d. Zadružniki, naša dolžnost je, da na ljudstvo pomirjevalno uplivat.

O državni finančni predlogi za l. 1919/20 pravi, da vsebuje ista nekaj popolnoma nesprejemljivih določb. Tako določa točka ob te predloge, da se naj v bodoče plačujejo osebno davki v isti visokosti v dinarjih kakor dosedaj v kronah. Govornik je opozoril v finančnem odseku, da bi tak zakon na gospodarstvo uničujoče uplival in smatra za umestno, da se naj davki plačujejo v relaciji zameljave kron z dinarjem. Priporoča, naj se skliče enketa vseh zadružnih organizacij v kraljestvu SHS, ki naj zavzame k temu vprašanju stališče. Prosi tudi g. Avranoviča, ki ni samo navaden zadrugar, ampak se ga upošteva v najviših krogih, da se zavzame za ugodno rešitev obeh vprašanj.

Nič manj važno od obeh navedenih je vprašanje vojnih posojil. V Parizu se opaža tozadevno nekak desintereselement in smo prepuščeni tukaj popolnoma samemu sebi. Nameravana je v kratkem enketa vseh slovenskih hranilnic, ki so podpisale okroglo 50 milijonov kron vojnih posojil; s poverjenikom finančnega ministerstva Šavnikom pa sva se zmenila, da skličeva tudi enketo zastopnikov mladoletnih. Obe enketi imata namen apelirati na vlado, da se tako hranilnice kakor tudi mladoletne obvaruje pred preobčutno zgubo pri vojnih posojilih, ker bi v nasprotnem slučaju ravno pri teh bilo ogroženo največ eksistenc. Naše zadruga povprečno sicer niso podpisale tako velikih zneskov vojnih posojil, kakor hranilnice, vendar bi pa tudi pri marsikateri posojilnici prišlo do poloma, ako bi vojna posojila zgubila vsako vrednost. Treba bo torej tudi od te strani nekaj ukreniti.

Dr. Božič povdarja veliko važnost obravnavanih vprašanj. Zahteva zborovalcev mora biti, da se izvede ureditev valute s sodelovanjem narodnega predstavništva. Na enketi pri Trgovsko-obrtni zbornici v Ljubljani se je zavzelo stališče, da se naj zamenja 1 krona za 1 dinar. Da se pa more kriti razlika pri relaciji, se naj uvede na vojne dobičke davek do 80%. Enako bo na Češkem, v Franciji, Italiji, Avstriji. Naj bi se o tej zadevi sklicala anketa pri Glavnem savezu, ali pa vsaj seja načelstva te korporacije, kateri bi se ev. pritegnil zastopnik finančnega ministerstva. Banke so že zavzele svoje stališče, sedaj ga moramo zavzeti še mi, ker se nas tudi mora upoštevati. Kar se tiče vojnih posojil, ve vsak, da se je zadruga naravnost prisililo podpisati. Kot dokaz navede češko združeno zvezo v Pragi, kjer se je podpisalo vsega skupaj okroglo 100 milijonov vojnih posojil, kljub temu da so bili Čehi vse drugo prej kakor avstrijski patrijoti. Članice naše Zveze so podpisale okroglo 3 milijone kron. Ne smemo pustiti, da bi moglo iti več zadrug vsled zgube vojnih posojil v konkurz. Morali se bomo pridružiti Čehom in študirati vprašanje, kako vojna posojila rešiti.

Ravnatelj Avramovič se tudi dotakne valutnega vprašanja, vprašanja vojnih posojil in koncentracije združništva. Omenja, da je na svojem potovanju v Celje imel priložnost se prepričati, da je razlika med vrednostjo krone v Beogradu in tu v Celju naravnost velikanska. Zgodila bi se torej posebno Slovencem velika krivica, ako bi se izvršila zamenjava v kakem neugodnem razmerju. Ta kakor tudi ostali dve vprašanji naj tvorita glavne točke enquete, katero bo radevolje v najkrajšem času sklical v Beograd in si obeta od tega zborovanja velik uspeh.

Ker se potem nihče več ne oglasi k debati, da predsednik dr. Božič k izvajanju dr. Kuko vca in k svojemu predavanju na glasovanje sledeče predloge in resolucije:

1.

Občni zbor Združne Zveze izreka prepričanje, da

se mora rešiti vprašanje denarne vrednote zakonitim potom s sklepom Narodnega predstavništva. Povdarja pa, da bi pri neugodni relaciji dinarja proti kroni bili prizadeti najhuje mali štedilci. Tudi vidi veliko nevarnost oškodovanja gospodarsko šibkih slojev v prehodnih določbah finacijskega zakona za leto 1919/20 in zlasti v članu 66 ter poziva vse činitelje in Glavni Savez v Beogradu k najodločnejšemu posredovanju.

Občni zbor izreka željo, da se skliče v najkrajšem času pri Glavnem savezu v Beogradu anketo o ureditvi valutnega vprašanja s posebnim ozirom na združništvo, malo kmetijstvo in delavstvo. Enako anketo naj skliče »Združni svet v Ljubljani«.

Isto velja glede predvojnih in vojnih državnih posojil, glede katerih je naše združništvo zelo prizadeto.

2.

Občni zbor odobrava stremljenja po zenotenju združništva v slovenskih pokrajinah naše domovine.

Pozdravlja pa še posebej ustanovitev »Glavnega Saveza« v Beogradu ter sklone pristopiti temu Savezu.

Občni zbor pooblašča načelstvo, da prijavi pristop k snujoči se denarni centrali in k blagovni centrali s primernimi deleži, katerih visokost naj načelstvo po svoji presoji določi.

3.

Občni zbor iskreno pozdravlja vse v zasedenem ozemlju se nahajajoče članice, posebno one na Goriškem in v Istri. Naj vstrajajo in vršijo svojo za obrambo in ohranitev našega naroda sila važno nalogo. Podpora s strani Zveze jim je vedno sigurna.

Resolucije in sklepe sprejemajo zborovalci soglasno, na kar je bil občni zbor ob 1/2 2. uri popoldne zaključen.

Prvi jugoslovanski združni shod.

(Konec.)

Mihajl Avramovič: Iz razprave o oskrbi našega kmetijstva, ki jo je referent le načel, se je razvila cela študija o vseh naših problemih, tako da nam je s tem podan pregled položaja po vseh delih naše države. Podal se je program našega združništva v bližnji in daljši bodočnosti, program o pospeševanju industrije, ki potrebuje za uspešen razvoj surovin in organizovanih konzumentov, kar oboje se dobi pri nas. Mi v Srbiji smo bili pred vojno rešili vprašanje o pridelovanju in porabi vina potom vinogradniških zadrug, katere nam pa je sovražnik uničil. Istotako smo se bili pobrigali za ribarstvo in smo bili osnovali tri ribarske zadruga za dorjansko, prespansko in ohridsko jezero, od katerih je zlasti zadnje zelo bogato na ribah. Glede opombe o ameriškanih misijah moramo reči, da zasluzijo ti ljudje v resnici vsako pohvalo za svoje težko

delo, ali došli so k nam nepripravljeni samo z nekoliko avtomobili, dočim ni pri nas prav nobenih prevoznih sredstev, pa se zato pri najboljši volji njihov namen ne more uresničiti tako kakor bi bilo železi. Za razvažanje blaga bi bilo treba vsaj 100 avtomobilov, katerih pa niso mogli nabaviti. Vsled tega so svoje delo omejili na mesta.

Referent Marič: Mislim da je razprava zaključena in konstatiram, da se zlagamo v tem, da ima zadružništvo dolžnost pobrigati se za oskrbo na deželi; gosp. Avramović pa se pooblašča, da na kongresu interalijiranega zadružništva v Londonu zastopa celo naše zadružništvo, zagrebškimi organizacijam naj se poveri naloga, da naj vsestransko proučijo vprašanje uvoza, izvoza, prevoza, izplačevanja in zamene iz jednega kraja države v drugi kraj in da eventualno pri prihodnjem sestanku predlože konkretne predloge o ustanovitvi Glavne nabavne zadruga.

O tem se je vnela daljša debata, katere uspeh je bil sklep, da se bo moglo o tem natančneje razpravljati šele po povratku g. Avramovića iz Londona. Med tem naj se pa vsaka zveza sama bavi s tem, kako bi se dalo rešiti vprašanje o oskrbi na deželi.

Popoldne istega dne se je izvolil pripravljalni odbor za ustanovitev Glavne zveze: prof. Ant. Sušnik, dr. Fr. Poljak, Mihajl Avramović, Simo Lozanić, Gjurio Marič, Viktor Nemanić in dr. Rudolf Sardelić. Ustanovni občni zbor Glavne zveze naj bi se vršil 31. maja. (Bil je pozneje odgoden na 29. junija 1919).

Nato se je konferenca bavila še z nekaterimi zadružnimi zadevami

Jurij Gollner, poverjenik pri zastopstvu zemaljske središnje vjeresijske zadruga v Zagrebu, je poročal, da je v mejah naše države oko i 500 kreditnih zadrug, med njimi 165 s hrvatskim poslovnim jezikom, ki spadajo pod zastopstvo v Zagrebu. Njihova centrala se nahaja v Budimpešti. Te zadruga imajo znatne terjatve proti svoji centrali. Predlaga resolucijo na centralno vlado, naj poskrbi, da se jim vrne ta denar in da se jim odstopi del fondov centrale. Drugače bi te zadruga svojih obvez ne mogle izpolniti. Želi zvedeti mnenje konference, ali naj se te zadruga polagoma likvidirajo ali reorganizirajo. Ostale zadruga so pod zastopstvom v Kapošvaru in imajo madžarski poslovni jezik. Takih zadrug je v Hrvatski in Slavoniji 82. Kaj naj se napravi s temi zadrugami? Dragan Turk je izjavil: To so bile vladine zadruga, ki so delale proti našim nacionalnim ciljem. Zato se nam ni treba brigati zanje, naj propadejo obenem s sistemom, ki jih je dvignil in protežiral. Edo Markovič: Pobijali smo te zadruga v prošlosti, sedaj je položaj drugačen. Mnogi od njihovih članov so naši rojaki, ki so bili le zavedeni. Vsaka škoda, ki bi jo ti člani utrpeli, bi bila škoda našega naroda in naše države. Aćim Gjermanović se strinja s predgovornikom, ker hočemo graditi, a ne rušiti. Če so zadruga zdrave, naj se obdrže in naša dolžnost je,

da jim k temu pomoremo. Treba se je pobrigati tudi za saške kmetijske zadruga (Bauerngenossenschaften), katerih je nekaj v okupiranih krajih bivše Ogrske, dasi ravno jim je bil predsednik zloglasni Vidman, ki je tako krvniško preganjal naš narod, zlasti Belgrajčane, za časa okupacije. Mihajl Avramović: Mi želimo, da bi v naši državi ne bilo niti jednega pripadnika kakega tujega naroda, ali je to nemogoče, ker je v naših krajih koloniziranih mnogo tujih elementov. Pokazati moramo celemu svetu, da smo plemenitejši nego naši sovražniki in da hočemo vse podvzeti, da se bodo tudi tuji elementi čutili v naši državi zadovoljni. Vsled tega bomo skrbeli tudi za nje in njihovo blagostanje. Dodati moram, da se poleg navedenih zadrug nahajajo v mejah naše države še konsumne zadruga »Hangye«. Njihova zveza se je obrnila do naše vlade s prošnjo, da jih sme pregledati. Ugoditi se seveda prošnji ni moglo. Vlada se je obrnila potem do belgrajske zveze, da bi ona izvršila ta pregled, česar pa vsled pomanjkanja osobja ni mogla storiti. To zadevo naj bi vzela v roke Glavna zveza, ki naj poskrbi, da se te zadruga pregledajo in da se združijo v posebne zveze.

Anton Kralj: Slovensko zadružništvo se je pri denarni sporavnavi močno posluževalo poštne hranilnice na Dunaju. Promet z njo pa je bil dne 1. februarja tl. na ukaz centralne vlade nenadoma ukinjen. Javnost ni bila preje o tem nič obveščena. Interesenti niso mogli na to več dvigniti naloženega denarja, in tako leže velike vsote na Dunaju, s katerimi sedaj ni mogoče razpolagati. Omeniti moram dalje, da je bil del zadrug na Spodnjem Štajerskem včlanjen pri Zvezi kmetijskih zadrug v Gradcu, pri kateri je naloženega veliko odvišnega denarja teh zadrug. S temi naložbami dotične zadruga ne morejo razpolagati. Priporočamo torej, da se sprejme resolucija g. Gollnerja z dostavkom, naj centralna vlada poskrbi, da se bodo brez ovir povrnila naložbe slovenskih zadružnih organizacij, ki se nahajajo pri poštni hranilnici na Dunaju in pri graški zvezi. Ta predlog je bil soglasno sprejet.

Nato se je začelo razpravljati o agrarni reformi. Razni govorniki so povdarjali važnost tega vprašanja za zadružništvo. Predlagalo se je, naj bi se izbral odbor, ki naj bi vso zadevo proučil, stopil v stik z mero-dajnimi faktorji in zastopal zadružne interese. Ker pa so nekateri delegati povdarjali, da nimajo tozadevnih pooblastil, se je izvolitev takega odbora opustila, pač pa se je priporočilo, naj se vsaka zveza sama bavi s tem vprašanjem in svoje sklepe sporoči pripravljalnemu odboru za ustanovitev Glavne zadružne zveze.

S tem je prva konferenca jugoslovanskega zadružništva zaključila svoje dvodnevno delo.

FR. ZELENIK:

Carina in gospodarstvo.

Slovenci si dosedaj pač nismo napenjali možganov z razmišljanjem bistva in pomena carine, ne o njenem vplivu na razvoj narodnega gospodarstva. Leta 1906 se je vprašanje carine zadnjič razpravljalo v avstrijskem parlamentu. Poslanci, ki so sedeli v tistem parlamentu, so kratkomalo prikimali k vsemu, kar so zahtevali Kestranek, vitez Hohenblum in pa Tisza. Ker so to bili visoki gospodje, ki so prav dobro vedeli, kaj hočejo, tedaj se poslancem ni zdelo potrebno ubijati se s carinskim vprašanjem, pa so kratkomalo prikimali, avstrijski narodi pa so začeli stradati in plačevati številne milijone v žepe madžarskih magnatov, avstrijskih grofov in baronov in industrijskih vitezov. Javnost, posebno glasniki širokih slojev so seveda nastopili v časopisju proti visoki carini na zrnje, toda malega človeka se takrat ni poslušalo, v parlamentu pa itak ni bilo zastopnikov revnih slojev. V parlamentu pa so bili gospodje precej edini, ker visoko carino sta zahtevala oba: Kestranek za industrijo, Hohenblum in Tisza pa za kmetijstvo.

Sedaj se je to vse izpremenilo in tudi Slovenci se bomo morali začeti baviti s vprašanji, ki so nekoliko obsežnejša in pomembnejša, kot je strankarska politika. Sicer pa se že pečamo s vprašanjem carine, vse namreč zabavlja in se huduje čez visoko carino, posebno pa rentadžijo tisti, ki so mislili kolikor mogoče veliko blaga spraviti v Jugoslavijo. Dobijo se celo tako malenkostni ljudje, da bi radi uvažali celo »palice«, kot da bi Slovenci res ne imeli umestnejših potreb kot so palice. Kdor ima toliko časa, da ga lahko ubija s sprehajanjem, naj si odreže kje drenovko, pa naj klati z njo okoli. Vsi taki importazeljni ljudje naj bi pomislili, da čimvečji je import, tem slabše je za naš denar. Poglejmo samo na našo valuto na Italijanskem. Čeravno lira sama vredi komaj 55 cent. na svetovnem trgu, vendar moramo plačevati danes skoraj do 9 kron za liro!

Vprašanje carine je tako staro, kakor je stara gojitev narodnega gospodarstva. Vkljub ti starosti, vkljub temu, da je to vprašanje rodilo pri drugih narodih obilo bojov, celo literaturo, vendar bistvo carine še vedno ni dognano. Še danes si niso popolnoma na jasnem, kakšen vpliv ima pravzaprav carina na razvoj cen, produkcije, konzuma itd. Vsled tega ima carina mnogo zagovornikov, a še več nasprotnikov. Medtem, ko ena plat učenjakov dokazuje, da carina vpliva neugodno na narodno gospodarstvo, da ovira produkcijo in konzum, so drugi zopet mnenja, da je carina nekako vzgojno sredstvo. Opirajo se na dejstvo, da so se nekateri predmeti po vpeljavi carine pocenili, n. pr. vreče iz jute, mineralna olja itd. Prizadeti krogi izkušajo vpliv carine omiliti. N. pr. industrijec izboljša produkcijski

način, izboljša produkcijske naprave, si nabavi boljše stroje itd.

Da uvedba tako visoke carine na deželne pridelke in industrijske izdelke ni vplivala blagodejno, to pa vemo mi vsi, ki smo bivali za avstrijskim carinskim zidom. Škoda, ki so jo trpeli avstrijski narodi, je naravnost ogromna.

Ogrski magratje so zahtevali zaščito ogrskega poljedelstva z visoko carino. Seveda so se jim pridružili avstrijski plemeniti veleagrarci z grofovskimi in drugimi plemenitaškimi naslovi. Oglasil se je seveda takoj mogočni Kestranek, zastopnik industrijskih vitezov in začelo se je barantanje in da so za sebe dobro računali, čemo videti iz nižje navedenega.

Kmetovalec je starokopitnež. Drži se starih šeg in naprav, pa se ne poprime do najsrajnejše sile novega običaja. Še manj pa se bo poprijel novotarij, če ga ne prisili potreba. Ogrski magratje so si mislili, kaj nam treba novotarij, kaj izpreminjati pridelovalni način, kaj obdelovati zemljo intenzivnejše, naj gre po starem, manj stane. Naj plača »dumme Schwob« to dražje, kar pridelamo po starem. In tako je ostalo. Ogrski kmet še danes ravno tako slabo in površno obdeluje svojo zemljo, kot jo je pred tridesetimi leti, o umetnih gnojilih se malokateremu kmetu sanja, kar dokazuje poraba umetnih gnojil. Zato je pa tudi donos zemlje isti, kot je bil pred dvajsetimi leti, zaostaja daleč za zapadnimi deželami. Na enaki površini, na kateri pridelava ogrski kmetovalec 12 stotov, pridelava avstrijski Nemeč 14 stotov, češki kmetovalec 18 stotov, kmet v Nemčiji 24 stotov, holandski kmet 28 stotov, angleški pa 33 stotov. Izračuna si lahko vsak sam, koliko izgubimo vsled slabe obdelave in kateri kmetovalec ima večjo korist od svoje zemlje, ali ogrski, katerega je ščitila visoka carina, ali angleški, kjer carine ne poznajo, zato s toliko večjo vnemo negujejo in kultivirajo zemljo.

Znano je, da je veljala Ogrska prej za srednjeevropsko žitnico in se jo je moralo vpoštovati na svetovnem trgu. Ta svoj vpliv je popolnoma izgubila in je že kakih petnajst let, odkar ne pride več v poštev kot eksporterka; le nekaj koruze se je v dobrih letinah izvažalo zadnja leta. Pa tudi izvoz v to stran bivše monarhije je padel. Medtem, ko se je še v letih 1900 do 1905 izvozilo na leto povprečno 5,5 mil. stotov pšenice, je padel ta letni izvoz v letih 1907 do 1913 na 4 mil. met. stot. Izvoz moke je ostal približno isti, ter je znašal okoli 15 mil. met. stotov letno.

Kakor sem že omenil zgoraj, je ostal povprečni donos zemlje skozi 20 let enak. Pač pa se je skrčila površina z rnjem posejane zemlje. Medtem, ko je bilo v letih 1900 do 1906 posejanih povprečno okoli 3.425.000 ha s pšenico, se je skrčila ta površina v letih 1907 do 1913 na 3.380.000 ha. Enako je tudi za druge setve. Deloma se je porabila zemlja za kulturo sladkorne pese, ker so si Madžari hoteli ustvariti svojo sladkorno industrijo, deloma je ostala zemlja neobde-

lana. Ogrski kmetovalec je toliko dobil za svoj pridelek, da se mu ni zdelo vredno obdelovati zemljo intenzivnejše in sploh vso razpoložljivo zemljo.

V Budimpešti in na Dunaju je notirala pšenica navadno vedno za carino več kot pa na svetovnih tržiščih. Iz poročila poljedelskega ministerstva navedem cene z dne 28. junija 1913. V Budimpešti je notirala pšenica 26'24, v Londonu pa 20'12. V kampanji 1906/1907 smo prvič plačali ogromno diferenco Madžarom in potem smo jim redno vsako leto plačali okoli 120 milj. kron samo difference.

Ti gospodje so že mnogo let poprej sanjali o takih cenah in carini. Ubiti grof žalostnega spomina, Tisza, je že leta 1886 pisal: »Prebivalstvo se pomnoži vsako leto za povprečno 400.000 duš in za toliko se zviša tudi konzum, ne glede na to, koliko se zviša povprečno na glavo. Z vso pravico tedaj lahko pričakujemo, da bo skupno carinsko ozemlje postalo prej ali slej konzumcijsko ozemlje, kateremu primanjkuje pšenice in bo tedaj ves vpliv varstvene carine v našo korist.« To je bila morala madžarskih veleagrarcev.

Oglejmo si še nekoliko tostran ogrskih mej. V Avstriji so imeli višji dobiček iz višje carine le tisti posestniki, ki imajo najmanj 100 ha zemlje. Takih posestnikov je bilo v Avstriji le okoli 13.000. V Avstriji se je pridelalo okoli 48 milj. met. stotov zrnja. Ako odračunamo za odpadke, za živino in za lastno porabo kmetovalca, nam ostane okoli 32 milj. met. stotov., ki so prišli v konzum nepoljedelskega konzumenta. Avstrijski veleposestniki (in teh je bilo le okoli 13.000) so dobili več za zrnje okoli 190 milj. kron, smo tedaj avstrijskim in ogrskim veleposestnikom plačali na leto okoli 310 milj. kron več. To je bil že krasen dobiček na račun carine!

Popolnoma nepojmljivo je, da so se pustili avstrijski narodi tako grozno izkoriščati. Pa saj smo videli, da so se narodi dali goniti v svetovni vojni kot neumna živina v klavnico, da so poginjali za koristi nekaterih oseb. Seveda je taka podražitev življenja povzročila višje zahteve delavstva. Prav dobro se bode spominjali, da se je pred letom 1906 dobila lepa krušna moka po 14 vinarjev kg. Dobro leto dni pozneje je taka moka stala že 30 vinarjev. Pred letom 1906 si dobil par dobrih čevljev za 12 kron, ki je par let pozneje stal že 16 do 24 kron. Družina, ki je v letih pred 1906 dobro izhajala s 160 kronami mesečne plače, par let pozneje ni mogla izhajati s 400 kronami. Podraženje živil je potegnilo za seboj cene tudi drugih potrebščin.

Vsled vedno večje draginje je nastopilo pomanjkanje in beda. Trpelo je ljudsko zdravje. Porodi so se krčili, padalo je število otrok, naselila se je v delavskih družinah beda in pomanjkanje, ker zaslužki se niso v enaki meri povišali z draginjo.

Vse to trpljenje, vse to pomanjkanje, vsa ta draginja je tlačila ogromne množice revnega ljudstva le

na korist maloštevilnim veleposestnikom. Veleposest in veleindustrija sta bogateli od krvavih žuljev proletar-skih in polnili žepe s solzami namočenim denarjem milijonov stradajočih. To je bilo avstro-ogrsko gospodarstvo! Pa še se najdejo ljudje, ki vpijejo: živijo Karol in hvalijo Habsburgovce in njihovo koruptno vlado.

Omeniti še moram neko drugo posledico visoke carine. Vsled višje cene deželnih pridelkov je porastla tudi cena zemlje in s tem se je povečala podlaga in možnost višjega zadolženja kmečkih posestev. Kmet je pri svoji trmi tudi lahkomiseln. Pri oddaji posestva je dajal otrokom višje deleže dedščine in tisti, ki je ostal doma na zemlji gospodar, je moral dajati večjo dedščino bratom ali sestram, je tedaj prevzel bolj obremenjeno posest. Seveda je dobival kmetovalec tudi višje dohodke iz svoje zemlje, toda teh višjih dohodkov ni investiral zopet v zemljo, nego jih je porabil za sebe. Saj smo tudi pri nas videli vedno večjo potrato in ta se je razpasla še v večji meri onkraj Litve. Kakor je poročal na zborovanju ogrskega poljedelskega društva 14. februarja 1914 ravnatelj ogrske obrtne banke, so porastli hipotečni dolgovi na posestvih v letih od 1906 do 1913 za 4400 milijonov kron. To so posledice visoke carine in če bi vojska ne rešila kmečke zemlje hipotek, bi v nekaj letih prišlo do ogromnega gospodarskega poloma. Morda bo ta ali oni si mislil, zakaj pišem le o Ogrski, zakaj ne vzamem za vzgled naših dežel. Temu povem v pojasnilo, da je Ogrska bila dežela, ki je največ koristi imela iz visoke carine, tam se vidi natančno vpliv carine in tudi je bilo možno dobiti kolikor toliko zanesljive podatke. Vsekakor pa mislim naše dežele porabiti za snov posebnemu članku, kakor hitro bom nabral potrebne podatke.

Ne lastim si nobene sodbe in si ne domišljujem, da je moje mnenje merodajno, vendar si dovolim pripomniti, da, če hočemo dvigniti vrednost zemlje, če hočemo imeti večji dobiček iz nje, moramo dvigniti povprečni donos z boljšim, umnejšim obdelovanjem, z uporabo umetnih gnojil itd., ker le tedaj bo slonela vrednost zemlje na dobri podlagi. Z visoko carino pa se to ne doseže, kar izpričujejo dovolj zgoraj navedeni podatki.

Skrajni čas pa je, da začnemo z resnim pretresanjem raznih gospodarskih vprašanj, da nas ne bodo našle popolnoma nepripravljene. Ne zanašajmo se na Srbe, ki imajo sicer izkušnje v takih vprašanjih, ali oni naših razmer ne poznajo in bodo čakali na nas, da jim pridemo z izdelanimi načrti in nasveti na pomoč.

Moj članek bi ne bil popolen, če bi ne posvetil še nekaj besed industrijskim vitezom. Kakor sem že omenil, je Kestranek privolil v povišanje agrarne carine, če se zviša carina na industrijske izdelke. Zvišala se je carina na industrijske predmete in ker je vlada kot tretji vdeleženec hotela tudi kaj »profitirati«, zato je zvišala carino na kolonijalne proizvode. Nisem se zanimal prejšnja leta za predmete industrije, tedaj tudi

nimam nobenih podatkov, da bi mogel dokazati s številskimi škodo, ki so jo trpeli avstrijski narodi na korist židovskih veleindustrijalcev. Pečal sem se le z deželimi in pozneje tudi s kolonialnimi pridelki. Carina na kolonialno blago je bila le finančna carina, je tedaj šla le na korist državni blagajni, tedaj kolikor toliko na korist splošnosti.

Ne morem opustiti še enkratnega poziva, da se začnemo baviti resno z raznimi gospodarskimi vprašanji. Ne bomo pa dosegli smotra in ne bomo imeli uspeha, če tega dela ne organiziramo. Vsi, ki razpolagajo s teoretičnim znanjem ali praktičnimi izkušnjami itd., bi morali se porazgovoriti in določiti načrt, po katerem bi se naj razpravljala in rešila gospodarska vprašanja. To zahteva korist nas samih, to zahteva korist naše domovine!

Nove smeri v vinoreji.

Naše štajersko vinarstvo imelo je pod bivšo našo mačevo, staro Avstrijo, težko stališče. Trpelo je vsled konkurence južnih pokrajin, posebno pa Ogrske, ki so proizvajale pod mnogo ugodnejšimi klimatičnimi razmerami mnogo ceneje in preplavile s svojim cenim blagom naše naravne odjemalne kraje, alpske dežele. Da si je naš vinogradar v drugi polovici vojske gmotno primerno opomogel, je pripisati odpadu te konkurence in je bil le začasen pojav.

Stališče našega vinarstva pa tudi danes, pod novimi državnimi razmerami na prvi pogled nikakor ni posebno nadejno. En del konkurenčnih dežel (del Ogrske, Goriško in Primorje) je sicer odpadel, računati pa moramo z dejstvi 1. da Jugoslavija prideluje več vina, kakor ga sama potrebuje; 2. da bo izvoz v Nemško Avstrijo, katera je do zdaj konzumirala $\frac{2}{3}$ do $\frac{3}{4}$ našega vinskega pridelka, tudi za slučaj, da se izvozne razmere uredijo za nas kar najbolj ugodno, kolikor toliko otežkočen; 3. da bodo proizvodni stroški pri nas vedno višji, kakor v ostalih vinorejskih pokrajinah Jugoslavije, ki pridelujejo pod ugodnejšimi vremenskimi razmerami.

Predpogoj za obstanek našega vinarstva je, da nas država primerno ščiti pred inozemsko konkurenco in da nam omogoča izvoz v današnjo Nemško Avstrijo, katerega začasno ne moremo pogrešati, dokler se naše vinarstvo ne preustroji.

Če se ta predpogoj izpolni, se mora upoštevati konkurenca, ki nam jo bodo povzročale naše jugoslovanske pokrajine in vprašanje je, če nam bo mogoče pod danimi razmerami uspešno tekmovali z vinarstvom Dalmacije, Slavonije in Bačke-Banata.

Na prvi pogled bi se moralo to vprašanje zanimali, že iz vidika vremenskih razmer, ki so v navedenih pokrajinah vinarstvu pač mnogo bolj ugodne, nego pri nas in ki zdatno olajšajo in pocenijo proizvodnjo.

Če se pa razmere vsestransko ogledajo in upoštevajo vse mogoče čimbenice, se pride do čisto drugega zaključka.

V prvi vrsti je finost in žlahtnost cvetlice (bukeja), v drugi vrsti finost in žlahtnost kislobe, ki so lastna le našim vinom v tako visoki meri in bi se dale izkoristiti v naše svrhe. V tretji vrsti je uporaba svežega grozdja, ki vsaj deloma lahko mnogo pripomore k večji rentabilnosti vinarstva. In te tri čimbenice nam nudijo podlago, na katero brez pomislekov lahko zgradimo našo vinorejo dobičkanosno v okvirju Jugoslavije.

Ne da bi hotel vprašanje v dosego navedenega smotra izčrpljivo obravnavati, usojam si v naslednjem podatki le nekatere smernice za postopanje v prehodni dobi, prepuščaje končno rešitev vsem merodajnim krogom v nadaljni pretres in posvetovanje.

Če hočemo izrabiti finost in žlahtnost cvetlice, ki jo dosežejo nekatere vrste naših vin, moramo pred vsem posvetiti večjo pozornost pridelovanju kvalitetnih vin, kakor je zahteva svetovni trg: — kar sicer ni novo, pa vendar do sedaj premalo upoštevano. Znano je, da so nekatere vrste sortnih vin iz ljutomersko-radgonskih, pekrskih in haložkih goric lahko že dosihdob uspešno tekmovali z najboljšimi spodnjeavstrijskimi, renskimi in drugimi vini in da so njim večkrat pri razstavah in drugih priložnostih najboljši poznavalci dajali prednost. Manj ali pa nič znano je pa dejstvo, da šampanjec (peneče vino), proizvajan iz ene ali druge vrste burgundca (posebno iz modrega burgundca), ljutomersko-radgonskega ali slovenjegoriškega izvora večkrat presega v kakovosti celo pravega šampanjca iz francoske Šampanje (Champagne). Kdor šampanjca kolikor toliko pozna in ve, kaka razlika je kvalitativno med pravim šampanjcem iz vina iz Šampanje in iz vin drugega izvora, bo vedel ceniti velikansko važnost tega dejstva za našo štajersko pokrajino, posebno če omenim, da burgundec v celih ormoško-ljutomersko-radgonskih in celih Slovenskih goricah (približno na kakih 6000 hektarjih) enako dobro uspeva in daje izboren »cuvee« (küvé = vino, iz katerega se izdeluje šampanjec), ki se ne doseže v enaki kvaliteti izven Šampanje.

V duhu vidim naše krasne Slovenske gorice, ob-sajene izključno le z modrim burgundcem, preprežene z mnogobrojnimi, dobro oskrbovanimi cestami in železnicami. Skoraj jih ni več spoznati! Prej brezpomembne vasice, reprezentirajo se kot majhni, čedni trgi z modernimi stavbami. Iz našega Ljutomera, Ormoža, Radgone, Sv. Lenarta, Ptuja in Maribora pa so nastala središča svetovno pripoznane jugoslovanske šampanjske industrije. Povsod opažajo velepotenznost, red in blagostanje!

Tako nekako bi lahko bilo med Muro in Dravo, Središčem ob Dravi in Lučanami v 15 do 20 letih, če razumejo zanimani krogi pravilno tolmačiti klc časa!

Pred vsem bi trebalo ustanoviti vinarsko zadrugo za označeno ozemlje, ki bi začasno imela nalogo po-

speševati zasaditev modrega burgundca za proizvodnjo šampanjca in skrbeti za to, da bo vsak posestnik, ki na novo zasaja svoj vinograd, član te zadruga.

Poleg modrega burgundca pa bi se lahko gojile v navedenem okrožju, četudi v manjšem obsegu in le v najboljših legah, tudi druge grozdne vrste za naravno finih buteljskih vin, kakor šipon, beli burgundec, zelenič itd. A glavno torišče za proizvodnjo finih buteljskih vin naj bi pa tvorili mariborski, pohorski in haloški vinorejski okoliš.

Kamniškega muškateca, pekarske male graševine in šipona ter različnih haloških visokoplemenitih sortnih vin, kakor so se že dosedaj pridelovala, nam nikdo ne more ponarediti in so že kolikor toliko znane na svetovnem trgu. Nekoliko več reklame po inozemskih časnikih in vzorna skladišča teh vin po večjih mestih inozemstva bi jim kmalu zasigurala stalne odjemalce.

V konjiškem delu pohorskega okoliša naj bi se upeljalo spet proizvodnjo rdečih vin, kakor je že svoj čas bilo udomačeno in je slovelo. Vinarijska črnina (kavka, vranek itd.) bi lahko tekmovala z drugimi rdečimi vini, že zaradi svojega posebnega, ljubkega bukca. Tudi za te okoliše naj se ustanove vinarske zadruga, ki naj določijo grozdne vrste, katere se naj zasajajo. Čim manje vrst, tim lažje bo delo, tim lažje se bo razpečalo vino. Stremeti se mora za tem, da se v vsakem okolišu goji le ena vrsta vina za vinski trg, s čim pa ni rečeno le iz ene sorte. Često date dve sorti v primernem sorazmerju, kateri se v svojih lastnostih vsestransko spopolnite, boljši produkt, tako na pr. mala graševina z zeleničem itd.

V Halozah pa se bo lahko pridelovalo v manj znamenitih legah poleg finih vin tudi vino za režnjo z vini iz južnih krajev, ki jim primanjkuje kislobe. V to svrhu se bo uporabilo vrste, ki veliko rode, imajo precej kisline, a malo alkohola. Morebiti bi kazalo zasajati v to svrhu beli ranfol, kavčino in druge. Grozdne vrste se bodo morale izbrati po dozdajšnjih izkušnjah. Taka vina bodo služila tudi za lokalni trg.

Glavno torišče vin za režnjo z južnimi vini pa bo naš brežiški ali bizeljski vinorejski okoliš, kjer so razmere kar za te ustvarjene. Bizeljska modra kavčina za režnjo s težkimi črnimi dalmatinci in bizeljski plavec za režnjo z belim vinom iz juga bote iskani dve sorti vina in tudi dobro plačani.

Tudi tukaj bode morala vzeti vinarska zadruga stvar v roke in seznaniti vinske trgovce z blagom, ki bo obojestransko vina spopolnilo in omililo v svojih ekstremnih lastnostih, jih naredilo prijetneje ter povečalo njih konzumni krog.

Vino za režnjo se bo deloma lahko pridelovalo tudi v celjskem: vinorejskem okolišu, kjer boste mogoče sorti pečec in vrhovac dajali tozadevno blago.

Z navedenim pa nočem reči, da bizeljski in celjski vinorejski okoliš nista deloma tudi sposobna za pridelovanje boljših vin za buteljke. Znale so nekatere

vrste bizeljčana, šmarčana in drameljčana, ki takisto lahko tekmujejo z drugimi našimi buteljnimi vini! Na drugi strani mi pa tudi ne pade v glavo, hoteti ovirati ali preprečevati pridelovanje navadnih vin za lokalni konzum v vseh navedenih vinorejskih okoliših. Ravno narobe! Sem za to, da se pusti vinogradniku kolikor mogoče prosta roka v njegovem delovanju, a ogroziti se ne smejo pri tem splošni interesi vinarstva. Označiti sem hotel s svojim izvajanjem le pot, ki naj vodi iz krize, ki preti našemu vinarstvu, če se ga primerno ne preuredi. Hotel sem navesti le ideje, o katerih sem prepričan, da bi bile v stanju, če se jih upošteva v vinarstvih krogih, dovoljno rešiti vprašanje prihodnosti našega vinarstva v okvirju Jugoslavije. Vse drugo ostane zadeva podrobnega dela krajevnih vinarstev organizacij, ki se pa vsekakor morajo osnovati čimprej mogoče, če hočemo ohraniti naše vinarstvo in ga spraviti na pravi tir.

Pri rešitvi vprašanja rentabilnosti vinarstva pa ne smemo pozabiti še ene možnosti izkoriščanja naših vinogradov in sicer porabe svežega grozdja. Pridelovanju namiznega grozdja se bo morala posvetiti vsekakor večja pozornost. Če ne več, pridelati moramo najmanj toliko namiznega grozdja, kolikor se ga potrebuje po naših mestih in trgih. Pripustiti nikakor ne smemo, da bi se ga uvažalo v to svrhu iz drugih pokrajin.

Tudi uporaba svežega grozdja za takozvane grozdne kure (zdravljenje), na katere me je opozoril ravnatelj drž. zdravilišča v Rogaški Slatini, g. Herg, je lahko precejšnjega pomena za naše vinarstvo, posebno v okolici zdravilišč in kopališč in bi donášalo okoliškim vinogradnikom lep dobiček. Dobrna pri Celju, Rimske toplice pri Celju, Slatina-Radenci, posebno pa Rogaška Slatina pridejo kot take v poštev. V okolici navedenih zdravilišč bi se naj ustanovile zadruga za pridelovanje namiznega grozdja, ki bi pospeševale zasaditev vinogradov z namiznimi grozdnimi vrstami. Za grozdne kure se lahko goje pri nas vse vrste žlahtnine in pa kraljevina (rdeči portugizec). Poskusilo bi se lahko gojiti tudi »biser iz Czabe«, ki že avgusta zori, dočim pride žlahtnina še le v drugi polovici septembra, kraljevina še le oktobra v poštev. Omeniti pa je, da biser iz Czabe zelo slabo rodi. Ravnatelji dotičnih zdravilišč bi gotovo radi šli naroko zadrugam, kar se tiče množine potrebnega grozdja itd.

V smotreni razdelitvi proizvodnje je iskati spas našega vinarstva. V vsakem vinarstvem okrožju se naj pridelujejo le one vrste grozdja, ki pod dotičnimi razmerami najbolj uspevajo, po čijih produktih se največ povprašuje in nam obetajo zaraditega najboljši skupiček. Celu zadevo spraviti v označeni tir naj bo glavna naloga zadrug, ki se naj ustanovijo.

Vinarski ravnatelj Pukla, ec.

Za društvo „vrtnarska šola“ v Kranju

vljudno vabim vse posestnike in najemnike vrtov — ter enako tudi vse ljubitelje prelepe vrtnarske stroke — k sodelovanju in podpiranju skupnih smotrov, ki naj doprinesejo h gospodarsko-strokovni povzdigi mile nam domovine.

Naša organizacija se nahaja v najlepšem razvoju in vsakdo je povabljen, da pomaga k še hitrejši pomnožitvi potrebnih moči — da nam bode naše podjetje toliko preje moglo služiti v naš lastni blagor s tem, da se splošno skrbi za razvoj vrtnarstva ter prav posebno dela na to, da se bode tudi v mladini budilo veselje do tega najbolj idealnega ročnega dela, in tako popeljemo naš rod v boljšo bodočnost.

Društvo »Vrtnarska šola« ima ustanavljati v vseh posameznih krajih, koder seže naš delokrog, vzorne vrtove, iz katerih se bode razdeljevalo: semena, sadike, podtaknjence, drevesca in drugo. V teh društvenih vrtovih se bode mladina učila koristnega dela; a obenem bodo te društvene postaje tako urejene, da bodo služile kot zatočišče primernemu številu invalidov.

Kako velikega pomena je primerna organizacija za vse posestnike in najemnike vrtov, se razvidi že iz tega, ker bode društvo vzdrževalo posebne strokovnjake in izurjene vrtnarske delavce, da bodo dajali strokovne nasvete in bodo sploh na razpolago za vzorno oskrbovanje vrtov.

Vrtnarska znanost je tako obsežna, da je k vspešnemu razvoju te stroke potrebno celo krdelce strokovnjakov; a vzdrževati iste je posamezniku nemogoče, pač pa bode primerno razvita in v to poklicana organizacija v splošno in prav posebno pa v korist svojih stalnih članov lahko nastavila zahtevam odgovarjajoče moči.

Umetno vrtnarstvo je najprimernejše razvedrilo za invalide, a obenem je vzorno urejeno vrtnarstvo že iz svojega lastnega obrata zmožno vzdrževati marsikaterega siromaka, kar bode gotovo v odpomoč bremenu, ki so nam je naložile razmere preteklih let.

Izpeljava naših lepih načrtov nam vsem skupno v gospodarsko-trgovskem in v dobrodelnem oziru prav za gotovo prinese koristi, in ker po mnogoletnem delu računam na zaupanje vseh tistih, ki ne stavijo nemogočih zahtev, upam, da se priglasijo še večje število sotrudnikov, članov in podpornikov.

Golk.

Besedilo pogodbe.

1. **Odredba o likvidaciji prve kompenzacijske pogodbe z Avstrijo z dne 20. marca.** Za nakupe po tej pogodbi, za katere je že izdano dovoljenje za izvoz, se bodo sprejemala vplačila samo še 8 dni po podpisu nove pogodbe. Končni obračun se izvrši na dan po zadnjem izvršenem vplačilu. Ta saldo se bo položil v nemški državni vrednosti (v markah). Ker bo ta saldo najbrže v korist naši kraljevini, se avstrijska uprava za blagovni promet in avstrijska vojna centrala za nakup živilskih potrebščin obvezujejo, da bodo v roku 10 dni po ratifikaciji dale na razpolago naši centralni upravi na račun tega salda predplačilo v znesku 10 milijonov mark. Ta valuta, kakor tudi tuja valuta vobče se bo računala po povprečnem švicarskem (curiškem) kurzu za avstrijske žigosane krone, ki se v stvareh te pogodbe računajo al pari z našimi žigosanimi kronami.

2. **Splošna načela.** Načeloma se obojestranske kupnine plačujejo v zdravi tuji valuti. Za definiranje pojma, kaj se naj razume pod zdravo tujo valuto, je merodajna devizna centrala v Belgradu. — Valuta, izrečno navedena v tej pogodbi, se bo vnaprej smatrala kot taka s tem, da bo imela naša Centralna uprava pravico, da lahko eventuelno odkloni eno izmed navedenih valut. Da se izogne preveč komplicirani manipulaciji, se bodo uvedli med obema pogodbenima strankama tekoči računi v kronah, pri čemer bo, kakor smo že naglašali, naša krona v razmerju z avstrijsko stala na al pari.

3. **Pristojbine.** a) Obe stranki imata pravico pobiranja pristojbine (takoj pri prošnjah) po svojih zakonih. b) Za dovoljenja za izvoz se bo računal 1% od fiktivne vrednosti. c) Avstrijska uprava za blagovni promet se obvezuje, da ne bo plačevala nobenih provizij pri denarnih obračunih, izvzet je samo slučaj, ako bi se to uvedlo tudi na naši strani.

4. **Prevoz.** a) Po železnicah. Obe pogodbeni stranki bosta pri svojih vladah skrbeli: 1. za potrebne vagoni, 2. za službeno ekspedicijo, 3. za vračanje vagonov, 4. za dokumente spremljevalcem in sprejemnikom do meje in 5. za potne liste osebam, ki bodo prihajale v državo druge pogodbenne stranke zaradi prevzeta blaga. b) Po vodi. Ladje in remorkerje daje na razpolago naša kraljevina in sicer v mejah, kakor bo to dovolilo medzavezniško poveljništvo.

5. **Dovolila za nakup in izvoz.** Cene za življenske potrebščine in živilsko krmo bo določala naša Centralna uprava, in sicer z ozirom 1. na naše notranje tržne cene, 2. z ozirom na cene na svetovnem trgu in 3. z ozirom na cene na avstrijskem trgu. Naša Centralna uprava bo izdajala dovolila za izvoz osebam, ki jih bo avstrijska uprava za blagovni promet označila kot v to pooblaščen. Isto velja za volno, kože in vosek. Ostalo blago se bo nabavalo v mejah onih količin, ki stoje na razpolago v prosti trgovini, a naša Centralna uprava bo izdajala za nje dovolila za izvoz,

Nova kompenzacijska pogodba z Avstrijo.

Dne 2. okt. je bila podpisana trgovinska pogodba med kraljevino SHS in avstrijsko republiko.

v kolikor bo to zahtevala avstrijska uprava za blagovni promet.

6. Denarni promet. 1. finančni obračun se bo vršil v naši kraljevini takole: a) Avstrijska uprava za blagovni promet se obvezuje, da bo dala naši Centralni upravi na razpolago te-le svote v tuji vrednosti: a) 3,000.000 francoskih frankov, b) 5,000.000 italijanskih lir, c) 7,000.000 nemških mark; od tega 10 dni po ratifikaciji 1,000.000 francoskih frankov, 2,000.000 italijanskih lir in 3,700.000 nemških mark. Do končnega obračuna položi centralna uprava odgovarjajočo svoto po imenovanem kurzu za račun Avstrijske uprave za blagovni promet pri »Hrvatski zemaljski banki«. Centralna uprava bo skrbela za to, da se vsa plačila za kupljeno blago izvrše za račun Avstrijske uprave za blagovni promet. Takisto se bo vršilo plačevanje za blago, kupljeno pri nas, pri Avstrijski upravi za blagovni promet za račun naše Centralne uprave. Obe imenovani upravi se bosta medsebojno obveščali o izvršenih vplačilih in imate dolžnost tudi obveščati interesovance o načinu procedure.

7. Surovine, ki se iz ene izmed pogodbenih držav pošiljajo v drugo radi preustrojitve, odnosno tako preustrojeni fabrikati pri vračanju, se bodo izvažali izven količin, ki so določeni s kontingenti.

8. Prevoz. Obe državi bosta dovoljevali druga drugi olajšave, direkten prevoz blaga kakršnegakoli izvora, v kakršnemkoli pravcu, ne zahtevajoč pri tem nobenih posebnih dovoljenj. Izključuje se samo ležanje blaga, v kolikor je to povzročil sam zainteresovani lastnik. Za to blago bodo pripuščeni spremljevalci. Ako bi se pojavile kakšne neprilike, se bosta obedve pogodbeni stranki zavzeli na merodajnih mestih, da se jih odpravi. Te odredbe bodo veljale, dokler bo v veljavi ta pogodba sama, a odstopiti se sme od njih samo v slučaju, da bi le-te nasprotovale kakoršnikoli določbi saintgermanske mirovne pogodbe.

9. Medsebojna podpora v trgovinskem prometu. Obe stranki bosta skrbeli za to, da bodo neovirano dobivali potne listine trgovci, industrijalci itd. in oni njihovi in državni organi, ki jih le-ti potrebujejo. Dovoljen bo uvoz vzorcev in prirejevanje blagovnih razstav.

10. Izvoz iz Avstrije za kraljevino SHS. A. Avstrijska uprava za blagovni promet se obvezuje dobavljati: 1. do 1100 vagonov kuhinjske soli po K 64'40 za 100 kg. 2. 2400 zabojev vžigalic oblika $\frac{3}{4}$ »solo« ali »helios« izdelek po 1100 K zaboj, nadalje 10.000 zabojev po 500 škatlic originalno švedsko blago po 1600 K franko Dunaj; B. Obvezuje se za izvozna dovoljenja v teje vrednosti: 1. za 800 milijonov K eksplozivnega materiala, med tem lovskih patron, za $2\frac{1}{2}$ milijona kron magnezita, za 150.000 K grafita, za 15 milijonov kron raznih avtomobilov, za 15 milijonov železniških vozov, za 5 milijonov kron lokomotiv. 2. 2,400.000 K električnih motorjev, za $14\frac{1}{2}$ milijonov kron elektro-

tehničnega materiala, med temi naprav za telefon in brzojav, dalje za $7\frac{1}{2}$ milijonov kron metalnih izdelkov, med temi za $1\frac{1}{2}$ milijona K zvonov; 3. za 14 milijonov K gospodarskih strojev, traverz in raznovrstnega železja, za 2 milijona K črne pločevine, za 4 milijone kron žice, žičnih žeblicev in vijakov, za 17 milijonov K materiala za mostove, za 3 mil. K sodov za nafto, za 600.000 K žičnih vrvi, za 2 milijona K jekla, za 5 milj. kron orodja in okovov, za 2 milijona K tehtnic in peči, za 1 milijon šivalnih strojev in koles, za $1\frac{1}{2}$ milijona kron strojev za obrtnike, za 2 milijona K mlinskih naprav, za 4 milijone K cevi in sesalk, za 1 milijon mlekarških priprav, za 2 milijona K gradbenih strojev za ceste, vodovode, opekarne, kamnolome, za 8 milijonov K priprav in naprav za ureditev stanovanj, centralne kurjave in vodovode, za 2 milijona K razkladalnih potrebščin za železnice in luke, za $1\frac{1}{2}$ milijona K varnostnih naprav na železnicah, za 5 milijonov K tiskarskih naprav, za 2 milj. K osi, za 5 milijonov K raznega železniškega blaga; 4. za 15 milijonov K kemičnih proizvodov, barv in sličnih stvari; 5. za 45 milijonov K papirja (od tega za 5 milijonov K časniškega, rotacijskega in navadnega ravnega časopisnega papirja); 6. za 18 milijonov K tekstilnega blaga; 7. za 3,500.000 kron stekla in steklenega blaga, za 10 milj. pohištva in lesenega blaga in za $4\frac{1}{2}$ milijona K drož in sličnega blaga. — Avstrija dovoljuje med drugim izvoz pohištva iz železja in medenine, baržunastega blaga, nakitnih peres, igrač, modistovskega blaga, luksurioznih čevljev, svetilk za petrolej in špirit, godal, stenskih ur, fotografskih potrebščin, optičnih stvari, knjig in časopisov.

11. Izvoz iz kraljevine SHS v Avstrijo. Za tele količine živil in krme se jamči dovoljenje za izvoz: 1. 1350 vagonov moke št. 0; 2. 900 vagonov moke št. 6; 3. 2800 vagonov pšenice, ječmena in rži; 4. 2400 vagonov koruze iz žetve l. 1918; 5. 300 vagonov fižola, med temi 100 vagonov ameriškega; 6. 600 vagonov otrobov; 7. 8000 vagonov krompirja; 8. 6000 komadov tolstih svinj; 9. 1000 pitanih volov; 10. 5000 ovac; 11. 25 vagonov perutnine; 12. 20 vagonov masti in slanine; 13. 25 vagonov suhega mesa; 14. 35 vagonov jajc, zaboj minimalno 1440 komadov. Nadalje bode dovolila Jugoslavija izvoznice v mejah razpoložnih količin še za razno drugo blago kakor volna, kože, čebelni vosek, svinec, mangan, cink in cinkova pločevina, antimon, živo srebro, oglje, konoplje, kovane žeblice, strojila, razno lesovje kakor hrast i. t. d. B. Surovine in pomožna sredstva za fabrikacijo. Dovolila za izvoz se bodo dajala v mejah količin, ki so na razpolago ob nabavi v svobodni trgovini, za svinec, mangan, rude, cink in cinkani lim, antimon, živo srebro, oglje, lan, kovane žeblice, bukove prage i. t. d.

12. Določitev kontingenta pripada naši Centralni upravi. O tem bo redno in pravočasno obveščala av-

strijsko upravo za blagovni promet. Že določenin kontingenti se lahko povišajo s posebnim sporazumom.

13. Rzsodišče. Za sporne slučaje se določa rzsodišče, ki se voli: enega člana imenuje naša kraljevina, enega Avstrija, a tretjega, predsednika, imenuje predstavitelj Švice v Beogradu ali na Dunaju.

14. Dodatki. Podpisani so tudi dopolnilni sporazumi: 1. o možnem prometu brez gotovega novca in 2. o odpovedi pogodbe, ki se lahko izvrši 15 dnevno počenši s 1. oktobrom.

Dostavek: V dodatku h kompenzačni pogodbi dovoljuje kraljestvo SHS svoboden izvoz za gotove vrste blaga: hmelj, sadje, suho in sveže, mineralno vodo, sirk, karbid, papriko, sadne soke, brusilni kamen.

Agrarna reforma.

(Odredba poverjenika za agrarno reformo v Sloveniji glede letošnje oddaje zemlje v zakup)

Lastnikom, oziroma upravništvom vseh veleposestev, ki so pritegnjena v smislu kraljeve naredbe z dne 21. julija 1919, uradnega lista št. 608 v agrarno reformo, katerim se pa dosedaj ni naznanilo, da se pri njih oddaja v zakup uradoma izvrši:

Na podlagi določb predhodne odredbe z dne 25. febr. 1919, uradni list št. 61, kr. naredbe z dne 21. julija 1919, uradnega lista št. 608 ter naredbe ministerkega sveta z dne 10. aprila 1919, nadalje vsled telegrafičnega ukaza kr. ministra za agrarno reformo z dne 9. septembra 1919, št. 4842, odrejujem z ozirom na to, da iz tehničnih razlogov uradna oddaja v začasni zakup ni v vseh slučajih izvedljiva, sledeče:

1. Nobeno poljedelsko zemljišče (njive, vrtovi, vinogradi, travniki, pašniki) ne sme ostati neobdelano, oziroma neizkoriščeno.

2. Vsak veleposestnik sme obdelovati v svoji reži le toliko zemlje od svojega veleposestva, kolikor je more obdelovati sam kot strokovni vodja (ekonom) s svojo gospodarsko družino, v katero spada tudi primerno število doslej na veleposestvu zaposlenih nastavljenecv in delavcev. Izjema je dovoljena le, če zemlje sploh ni mogoče oddati spodaj navedenim soupravičencem v najem.

3. Vse poljedelsko zemljišče, ki ga v smislu točke 2. ne obdela veleposestnik sam s svojo družino, moža oddati uprava veleposestva še to jesen v najem onim občanom na veleposestvu interesiranih občin, ki se preživljajo deloma ali pa v celoti z obdelovanjem zemlje, pa zemlje sploh nimajo ali pa je imajo manj, nego jim je treba za preživitev njihovih rodbin; nihče teh zakupnikov pa ne sme dobiti na podlagi te odredbe več zemlje v zakup, nego je more, všteti lastno zemljišče, obdelati s svojo rodbino. Po

možnosti naj se upoštevajo pri oddaji v zakup sorazmerno vsi, ki so upravičeni dobiti zemljo v zakup.

4. Kot najemniki imajo vselej, zlasti pa v slučaju, da zemlje primanjkuje, prednost dobrovoljci in vojaki, ki so se borili za osvoboditev in ujedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev, invalidi ter vdove in sirote padlih vojakov.

5. Vsak podnajem je strogo prepovedan.

6. Oddaja zemljišča v najem potom dražbe je nedopustna.

7. Najemščina v nobenem slučaju ne sme presegati dosedanje svoje višine ter se sme zahtevati in plačevati le v denarju.

8. Najemna pogodba se sme glasiti le na eno leto in mora vsebovati pogoj, da velja le, če jo odobri glavni poverjenik za agrarno reformo. Glavni poverjenik za agrarno reformo bo odobril pogodbe, sklenjene v smislu te odredbe, ter jih bo po preteku te najeminske dobe podaljšal vsem onim kmetovalcem, ki bodo v najem vzeto zemljišče skrbno in dosednji obdelavi primerno obdelali.

9. Vsak najemodajalec mora sestaviti imenik vseh najemnikov ter v njem navesti razun podatkov o osebi najemnika število članov najemnikove rodbine, živečih v najemnikovem gospodarstvu, skupno površino vseh od najemnika izkoriščanih njiv, travnikov in pašnikov (všteti njegovo lastno zemljišče), površino na najemodajalčevem posestvu od njega v najem vzete zemlje, višino najemnine, preračunane na 1 ha vsake kulture ter skupno svoto najemščine.

10. V slučaju utemeljenih pritožb, da se te odredbe niso izvršile, odposlal bo glavni poverjenik na veleposestvo ob stroških veleposestnika, strokovnjaka, ki bo oddajo v začasni zakup v smislu ministrske odredbe z dne 10. aprila 1919, uradoma izvršil ter se bo v smislu § 6 te odredbe brezizjemno določila za vsa v najem oddana zemljišča enotna zakupnina v znesku petkratnega kat. čistega donosa.

Pristavlja se še:

Utemeljene, po dotičnih županstvih uradno potrjene pritožbe proti načinu oddaje zemljišč je pošiljati glavnemu poverjeniku za agrarno reformo; v slučaju, da pritožba ne bo opravičena, plača krivec stroške uradnega poizvedovanja.

Oddajo stelje, drv in lesa onim kmetovalcem, katerih potreščina iz lastnih posestev ni krita, izvrše do nadaljnih odredb državni nadzorniki, kjer obstojajo, in sicer le v najpotrebnejši izmeri. Kjer pa nadzornikov dosedaj ni, naj prijavijo kmetovalci svoje potrebe občinam, ki naj jih skupno in pregledno predlože glavnemu poverjeniku, to pa le glede posestev, ki prese-gajo 200 ha. Občinam se posebnih uradnih ukazov in navodil o tej zadevi ne bo izdajalo.

Slika iz srbskega zadružnega življenja.

(Zanimiv odlomek iz spisa Miloša Stiblerja, inšpektorja v ministrstvu za poljedelstvo v Beogradu, v celjski »Novi Dobi« pod naslovom: »Pri srbskih kmetovalcih v Šumadiji«).

V vinogradniški zadrugi.

Vinogradniška zadruga v Banji je bila pravzaprav prvi povod za naše potovanje. Enkrat radi tega, ker smo čuli, da je i srbsko vinogradniško združništvo dobro urejeno, drugič pa zato, ker se tudi slovenski vinogradniki bližajo času, ko se bodo morali najkrepkeje oprijeti vinogradniških zadrug. V Jugoslaviji je brezdvomno treba računati z veliko nadprodukcijo vina, kar bo na vnovčevanje tega pridelka zelo neugodno vplivalo. Zato bodo zadruge morale pomagati v prvi vrsti pri prodajanju vin. Najpopolnejše pa so urejene take zadruge tedaj, ako se ne pečajo samo s prodajo, temveč tudi s skupnim prešanjem grozdja. Tako so urejene i v Srbiji.

Zadruga v Banji ima naslov »Venčačka vinogradarska zadruga«. Naslovljena je torej po gori Venčac, to pa radi tega, ker je ustanovljena za dva sela, za Banjo in za Lipovac. Niso se hoteli zameriti ni temu, ni onemu selu in so vzeli ime od gore Venčac. Zadruga ima veliko poslopje z ogromnimi kletmi. Kletar je videl kletarstvo na Tirolskem in v Nemčiji, a nikjer ni našel boljše in lepše kleti, kakor je ona v Banji. To sem mogel tudi jaz potrditi. Klet ima dve podzemski nadstropji. Sodov so Švabi pustili v kleti še za približno 7500 hl. Med temi je en cementni sod za 700 M. Med vojsko so rešili velik sod iz bližnje Topole s pošestva kralja Petra, sod, ki je bil že svoj čas last Karadžordža. Imenujejo ga sedaj »Karadžordževa bačva«, to je Karadžordžev sod in so ponosni, da imajo v svoji kleti tako imenitnost. Kralju Petru so seveda že javili, kje je sod, a doslej še ni znano, ali ga bodo morali vrniti ali ne.

Zadruga ima sedaj lastno izdelovalnico za sode. Švabi so ji zapustili lesa približno za 1000 hl. Za delo brez hrane plača 16 dinarjev od hl, med tem ko je stal sod pred vojsko z lesom vred 20 dinarjev za hl. Zadruga ima lastno hidravlično stiskalnico, ki pa ne zadostuje več. Eno celo stiskalnico so seveda Švabi odnesli. Razun tega ima zadruga lastno žganiarno, da kuha rakijo iz tropin.

Venčačka vinogradarska zadruga je osnovana na omejeno zavezo. Deleži so po 50 dinarjev za vsakih 1000 trsov, zaveza je desetkratna. Šest najmanjših zadrugarjev ima po 5000 trsov. Največ zadrugarjev ima po 20—40.000, a največji ima 80.000 trsov. Pred vojsko so imeli vsi zadrugarji okroglo 1 milijon trsov. Član zadruge more postati vsak »doma-

čin« ali »kuče domačin«, t. j. hišni gospodar iz vasi Banja in Lipovac, koji ima najmanje 10 arov lastnega vinograda na podlagi ameriške trte, uživa vsa državljanska prava in ni član druge ravno take zadruge. Pri vstopu mora zadrugar prijaviti, koliko arov ali hektarjev vinograda ima, kako se zove kraj vinograda in s kakimi sortami je zasajen. Vinogradnikov vstop se zabeleži pri pristojnem »prvostopenem sudu«, t. j. sodišče »prve stopnje« ali prve instance, v spisku zadrugarjev.

Članstvo ali »zadrugarstvo« prestante: kadar zadrugar umre, kadar zadrugar sam izstopi iz zadruge, kadar se zadrugar izseli iz zadrugine »oblasti« ali iz zadruginega okoliša in kadar je zadrugar iz zadruge izključen. Kadar zadrugar umre, mu sledi v zadrugi z vsemi pravicami in dolžnostmi njegov pravni naslednik. To nasledstvo traja v zadrugi dve leti, torej tako dolgo, ko traja v smislu srbskega zadružnega zakona odgovornost pokojnega zadrugarja za zadrugine obveze. Ako bi bila »porodična zadruga« naslednik pokojnega zadrugarja, potem si ista izbere iz svoje sredine enega in ga pooblasti, da jo more zastopati v vinogradarski zadrugi. Kdor hoče prostovoljno izstopiti, javi to zadrugi pisмено, more pa svoj izstop izjaviti tudi pred »prvostopenim sudom«.

Zelo zanimive so določbe glede izključenja. Iz zadruge se mora izključiti vsaki oni zadrugar: 1.) ki zaporedoma na tri skupščine (občne zbornice) zadruge ne pride, a ne more opravičiti svojih izostankov; 2.) ki ne izpolnjuje svojih dolžnosti napram zadrugi;

3.) ki je zadrugno orodje, kojega je vzel na posodo od zadruge, posodil zopet nezadrugarju ali je vinogradniške potrebščine, koje je od zadruge kupil, prodal drugemu; 4.) ki nezadrugarju pomaga ali dela z zadrugnim orodjem; 5.) ki dolga pri zadrugi ne poplača pravočasno, temveč ga mora zadruga tožiti na plačilo; 6.) ki dela proti ugledu in koristim zadruge in posebno, ki spletkarji in neti med zadrugarji sovraštvo; 7.) ki pride v konkurz in izgubi državljanska prava. To so določbe pravil. Povdariti pa je treba, da se izvajajo te določbe nenavadno strogo, osobito ona v točki 6, da se izključi vsakega, ki »dela proti ugledu in koristim zadruge«. Ako bi se kdo udal oderuštvi ali pijanstvu ali kartanju ali razkošju, vse to takoj povzroči izključitev. In ravno radi tega, ker srbska zadruga tako strogo pazi na pošteno življenje svojih članov, se smatra v srbski vasi danes za

največjo sramoto, ako si bil izključen iz zadruge oz. ti je bila prošnja za sprejem odbita. Kajti tudi pri sprejemanju se vsakega novega prosilca strogo preišče in preštudira, ali ima vse potrebne lastnosti, da more postati dober zadrugar. Ko bi se proti prosilcu našlo karkoli nepoštenega, je izključeno, da bi bil sprejet, dokler ni s trajnim poštenim življenjem dokazal, da je postal vreden članstva v zadrugi. Ravno tako more izključeni čez nekaj let zopet prositi za vsprejem, ako se je poboljšal. Vzgojna vrednost takega postopanja srbskih zadrug je zelo velika, kakor uče izkušnje.

Kakšne so pravice zadrugarja v »Venčački vinogradarski zadrugi«? Sledeče: 1.) da osebno sodeluje na zadrugnih skupščinah s pravom glasovanja; 2.) da stavi predloge v pogledu zadruge in njenega poslovanja; 3.) da zahteva na vpogled skupščinske zapisnike; 4.) da zahteva prepis letnega računa zadruge; 5.) da se poslužuje zadrugnega orodja in strojev, da potom zadruge nabavlja svoje vinogradniške potrebščine in da vohče uživa vse koristi zadrug. poslovanja.

Nasproti temu ima zadrugar sledeče dolžnosti: 1.) da vpiše in vplača na vsakih tisoč »čokotov« (trsov) eden delež, vendar nobeden zadrugar ne more imeti več, kakor 100 deležev; 2.) da odgovarja za zadrugine obveze za desetkrat toliko, kolikor znaša svota njegovih deležev; 3.) da prihaja na vsako skupščino in tam po svojih silah sodeluje; 4.) da ima pri vsaki priliki na umu ugled in korist zadruge in da jih čuva in brani; 5.) da iz svojega vinograda vse grozdje, razun onega, ki mu je za domačo porabo potrebno, prinese in izroči takoj po »berbi« (trgatvi) zadrugi, da ga le-ta skupno proda ali skupno predela; kdor dela nasprotno, osobito kdor bi poskušal svoje grozdje sam prodati ali predelati, se takoj izključi po določbi o neizpolnjevanju dolžnosti napram zadrugi; 6.) da se v vsakem pogledu strogo drži določb pravil, skupščine in poslovnika, osobito v pogledu na izposojila, kupovanje potrebščin ter donašanje in predavanje grozdja.

Najvažnejša točka je torej, da se izroči zadrugi vse grozdje, ki ga zadrugar pridela v svojem vinogradu, razun onega grozdja, ki ga bo sam rabil v svoji hiši za potrebe lastne družine. Sam grozdja ne sme prodajati. Z ozirom na to, da se je v Sloveniji nasvetovalo pričeti z vinogradniškimi zadrugami, ki bi istotako odvemale od svojih članov že grozdje, a se je od nekaterih strani ugo-

varjalo, češ, da nimamo dovolj živine, niti dovolj ugodnih cest, da bi mogli spravljati grozdje i zvinogradov v zadruge, je vsekakor zanimivo slišati, kako se v tem pogledu dela v Banji. Najoddaljenejši vinograd od zadruge je v daljavi 5 kilometrov. Živine ljudje nimajo skoro nič, to smo že čuli. Ceste pa tudi niso boljše, kakor so naše; gotovo so celo slabejše. In vendar nikdo niti najmanj ne dvomi, da bo v redu spravil vse svoje grozdje do zadruge in da bo razun tega opravil tudi vsa ostala poljska dela, ki so v dobi trgatve potrebna. Tisti slovenski ugovor torej prav nič ne drži. Samo treba nekaj srbske dobre volje in srbske potrpežljivosti, pa gre.

Drugo je vprašanje, ali je v Sloveniji vobče potrebno preiti k srbskemu načinu, da se namreč odvzame že grozdje. Poizvedovali smo v Banji in smo dognali, da se je pred zadruge vršilo prešanje pri posameznih kmetovalcih na jako enostaven način. Zadržno prešanje je bilo v teh okoliščinah ogromen napredek. Pri nas v Sloveniji, pravijo, da vsak vinogradnik delo prešanja dobro opravi. Tako trde naši veliki vinogradniki. Rad verujem, da vsaj veliki vinogradniki in morebiti en del manjših istotako dobro opravlja prešanje grozdja. Ali tudi število onih naših vinogradnikov ni malo, ki se ne razumejo povsem dobro tega dela. Zato bi bilo menda najpripravnejše, da se zaenkrat misli na snovanje takih zadrug, ki bodo mogle odvzeti od enega člana vsaj mošt, od drugega pa tudi grozdje. Torej mešane: brezpogojno skupno kletarstvo pri vseh, pri nekaterih pa tudi skupno prešanje. Da je zadržno kletarstvo za ogromno večino našega vinogradništva nujno potrebno, o tem pač poznavalci razmer ne bodo več mnogo dvomili.

Kako se upravlja »Venčačka vinogradarska zadruga«? Potom raznih organov in sicer:

- 1.) upravni odbor,
- 2.) »ocenjivački odbor«, to je ocenjevalni odbor.
- 3.) »nadzorni odbor«,
- 4.) »skupština«, to je občni zbor.

Razun tega ima zadruga še knjigovodjo in strokovno osobje. Pred vsem je navesti kletarja.

Upravni odbor sestoji iz pet članov, ki izberejo izmed sebe predsednika. Voli ali »bira« (izbira) jih skupščina iz sredine zadrugarjev. Člani upravnega odbora morajo znati čitati in pisati. Izbirajo se na dve leti. Prvo leto — zadruga je bila ustanovljena 1. 1903 — je izstopila dvojica, na koje je padla kocka. Drugo leto je izstopila ostala trojica. Pozneje je zmiraj izstopila eno leto dvojica, drugo leto trojica. Na mesto izstopivših izbira skupščina druge. Stari člani morejo

biti zopet izbrani. Upravni odbor vodi vse posle zadruge: Sprejema in izključuje člane (proti izključenju je dopuščen priziv na skupščino); postavlja osooblje in določa plačo; daje navodila za vinogradniška dela (glede zabranjevanja trsnih bolezni in glede trgatve); kupuje orodje in določa cene za razposojevanje; dovoljuje kredite (pri nabavljanju potrebščin); nadzira kletarstvo, knjigovodstvo in vobče vsa dela. Glasom člana 22 pravil je naložena upravnemu odboru še sledeča zanimiva dolžnost: »Upravni odbor mora skrbeti za to, da se med zadrugarji vstvarja in vzdržuje vzajemno pomaganje v delu, osobito v onih slučajih, kadar kateri zadrugar zbolli ali odide na dalnje potovanje ali na vojno vežbanje (orožne vaje) ali v vojsko i. t. d., a njegovi domači ne morejo v pravem času sami izvršiti dela«. Članom upravnega odbora gre kot nagrada 5% bilančnega čistega dobička.

»Ocenjivački« ali ocenjevalni odbor sestoji iz pet oseb, koje izbira skupščina iz sredine zadrugarjev, toda samo na eno leto. Dolžnost tega odbora je, da poskuša zrelost in kakovost grozdja in da določa ceno, po kateri se grozdje od zadrugarja sprejme. Delo tega odbora je potnomočno, ako so prisotni najmanj trije člani. Odboru gre po pravilih nagrada v znesku 2% vsakoletnega bilančnega dobička.

»Nadzorni odbor«, torej naše nadzorstvo, sestoji iz pet članov, ki jih izbira skupščina iz sredine zadrugarjev na dve leti. Znati morajo čitati in pisati. Izstopanje iz nadzornega odbora in dopolnjevanje se vrši na isti način, kakor pri upravnem odboru. Naloga tega odbora je, točno nadzorovati vse poslovanje in delovanje zadruge, upravnega odbora in vsega zadržnega osobja. Najmanj enkrat na mesec pregleda zadržne knjige, pisma, obveznice, denar, robo (blago) v magacinu, orodje, klet, grozdje, vino, rakijo in sploh vso zadržno imovino. Nagrada, ki jo dobiva nadzorni odbor, znaša 3% poslovnega v bilanci izkazanega dobička.

»Skupština« to je naš občni zbor (skupščina). Redno skupščino sklicuje upravni odbor najpozneje do 31. marca vsakega leta, izredno skupščino po potrebi. Skupščino sestavljajo vsi zadrugarji. Vsak zadrugar ima na skupščini samo eden glas. Ta glas mora osebo upotrebljati ter ga v nobenem slučaju ne more prenesti na drugega. Skupščina polnomočno sklepa, kadar je prisotna vsaj polovica vseh zadrugarjev. Razun običajnih točk rešuje skupščina tudi o teh le predmetih: 1.) določa najvišjo svoto kredita, ki se more dati enemu zadrugarju v obliki vinogradniških potrebščin; 2. sklepa o zadolženju zadruge, ka-

kor tudi o svoti, do katere se sme zadruga zadolžiti; 3.) sklepa o nakupu zemlje za zadržne potrebe, kakor tudi o zidanjju ali nakupu potrebnih zgradb, osobito kleti (»podrum«); 4.) odreja kazni onim zadrugarjem, ki ne pridejo na skupščino, a ne morejo opravičiti svojega izostanka.

O poslovanju zadruge so navedene v pravilih, član 53., pod naslovom »zadržno poslovanje« sledeče glavne osnove: a) Navodila in razglase, ki se tičejo vinogradniškega dela, mora zadruga dajati in širiti med svoje zadrugarje na vse mogoče načine, koji se pokažejo kot najbolji, da se doseže čim večji uspeh. b) Orodje in ostale vinogradniške potrebščine mora zadruga nabavljati potom zadržne zveze v Beogradu. c) Zadržno orodje se daje zadrugarjem na posodo proti odškodnini, ki je tem večja, čim več se je orodje rabilo. d) Vinogradniške potrebščine in orodje, ki ga hoče zadrugar kupiti, daje zadruga zadrugarjem po lastni ceni z dodatkom svojih gotovih stroškov. e) Posojevanje orodja na kredit in oddajanje vinogradniških potrebščin na kredit sme zadruga odobravati zadrugarjem samo v mejah one svote, ki jo določa vsakokratna skupščina.

Pri vsakem takem kreditiranju se zahteva »obveznica« (dolžno pismo), ki mora razun glavnega dolžnika biti podpisana še od dveh solidarnih »jemcev« (porokov; »jemac« izhaja od glagola »jemčiti« to je jamčiti!). Rok teh obveznic ne more biti daljši od šest mesecev in mora biti dolg poplačan najdalje v roku enega leta. Izjema je dovoljena le, ako je toča ali kaka druga elementarna neugoda oškodovala dolžnika, v kojem slučaju se more rok podaljšati še najdalje za eno leto. f) Zadruga sprejema od zadrugarjev samo popolnoma zrelo in zdravo grozdje in to po ceni, ki jo odredi ocenjevalni odbor. Ta cena ne sme biti večja od povprečne cene, ki v dotičnem času velja v zadržnem okolišu. g) Zadruga hoče skrbeti za to, da se predelovanje grozdja in negovanje vina in ostalih pridelkov zmiraj izvrši tako, da bode vino in drugi proizvodi dosegli glas izvrstnega blaga. h) Zadruga bo prodavala svoje proizvode ali potom zadržne zveze ali na način, ki ga bo, v sporazumu z zadržno zvezo, smatrala za najboljšega.

Tudi poslovnik navaja nekaj zanimivih točk, iz katerih se da sklepati na poslovanje zadruge. Tako navaja v poglavju »Vinogradi in groždje« (grozdje), da morajo biti vinogradi, ki so prijavljeni zadrugi, v obliki vinogradnih »položajih« (legah). Zasajeni morajo biti v pravih vrstah po navodilih kletarja ali kakega drugega strokovnjaka, s kanali za odvajanje vodenih padavin. Vinogradi,

ki so zasajeni s trtami, kojih vrednost za lokalne prilike (razmere) še ni natančno dognana, se ne jemljejo v obzir. Vsak zadrugar ima dolžnost, da obrača negovanju svojih vinogradov največjo pažnjo in da po naredbi ali ukazu zadruginega upravnega odbora takoj izvrši vsa vinogradniška dela, s katerimi je zaostal. Vse grozdje se izroči zadrugi. Zadrugar si pridržuje, kar sam potrebuje za hišno gospodarstvo. Vendar pridržani del ne sme presegati četrte celokupne nabrane količine. Količino pridržanga grozdja določi ocenjevalni odbor. Pridržanega grozdja se ne sme naprej prodajati, niti v tej obliki, niti kot vino. Vobče se sme tudi prodaja grozdja vršiti le preko zadruga. Do našanje nezadrugnega grozdja v zadrugno klet pod imenom zadrugnega je zabranjeno. Tak zadrugar se prvokrat opomene in denarno kaznuje, drugokrat pa izključi. Proti trsnim boleznim se smejo rabiti samo ona sredstva, ki jih priporoči zadrugna zveza. Začetek »berbe« (trgatve) določi ocenjevalni odbor v sporazumu s kletarjem in sicer kadar se je z merjenjem »šire« (mošt) dognalo, da je apsolutno umnoževanje sladkorja v grozdju ponehalo. Ni dovoljeno, brati jutraj, dokler je rosa, niti se ne sme brati takoj po dežju. Grozdje se prinaša v zadrugo očiščeno od listja v korpah od 30—50 kg. Grozdje se mora brati po sortah, kakor to ocenjevalni odbor odredi.

Nadaljnje poglavje je naslovljeno »primanje grozdja« (sprejemanje grozdja). Grozdje se sprejema celi dan, po potrebi do 9. ure zvečer. Predelovanje se vrši v vrstnem redu, kakor je grozdje bilo pripeljano ali donešeno. Sprejemanje vrši ocenjevalni odbor skupno s knjigovodjem, magacinarjem in kletarjem. Odbor tehta, a knjigovodja zabeležuje težo v svojo knjigo in v zadrugarjevo knjižico. Vsak tovor ali vsak vož grozdja se posebej izmeri s »širomerom« (dobesedno: moštomerom), da se na ta način dožene, koliko sladkorja vsebuje »šira« (mošt). V ta namen se vzame in stisne grozdja iz raznih delov tovara skupaj do 10 kg. Merjenje izvrši kletar, a odstotke zabeleži knjigovodja zopet v obe knjigi zraven količine grozdja. Za slučaj, da zadrugar z mero ni zadovoljen, tedaj se od istega mošta napolnijo tri steklenice po sedem desetink litra tako, da ostane 10 cm steklenice prazne. To se povež in kuha 20 minut. Sod, v katerem so se steklenice kuhale, se nato vzame od ognja, da se voda v njem ohladi. Za tem se steklenice vzamejo, obrišejo, zapečatijo z zadrugnim pečatom in dobi eno zadruga, drugo zadrugar in tretjo oni, ki je meril sladkor v grozdju. Po izvršeni trgatvi odpošlje zadruga svojo steklenico zadrugni zvezi v Beograd, da se tam določi odsto-

tek sladkorja in je to potem merodajno za obe strani, za zadrugo in za zadrugarja. O vsem tem se sestavlja zapisnik, ki se čuva v zadrugnem arhivu. Vendar do slej v tej zadrugi še nikdar ni bilo slučaja, da bi morala zveza na ta način intervenirati.

Sledi poglavje »isplata grozdja« (izplačevanje grozdja). Izplačevanje se vrši takoj o trgatvi, ko sprejme zadruga od zadrugne zveze na posodo potrebne novce. Vendar se izplača takoj samo ena polovica cele vrednosti, med tem ko sprejme zadrugar drugo polovico še le, ko se je začelo vino prodajati in se je dolg, ki ga je zadruga naredila pri zadrugni zvezi, že popolnoma izplačal.

O ravnanju z vinom in rakijo ima poslovnik še te-le določbe: Ko mošt prevreje in ko se rakija in tropin izkulica, mora upravni odbor točno premeriti vse vino in rakijo ter vse po sortah zabeležiti v knjigah. Odpisi pri pretakanju se vrše zopet na podlagi natančnega merjenja. Nadalje se vrše odpisi letno po 3% pri vinih, ki so stara do dveh let, 2% pri vinih, ki so stara nad dve leti, 4% pri rakiji in 6% pri »sirčetu«, to je pri osetu (jesihu). Prodajno ceno za zadrugno pijačo odreja upravni odbor. Vendar cene ne more smatrati za utrjene in je dotlej ne sme objaviti, dokler ni prejel v tem pogledu mišljenje zadrugne zveze. Prodaja se vrši samo za gotove novce ali proti povzetju. Samo zadrugarji morejo v mesec, določenih od skupščine, dobivati vino in rakijo od zadruga na up (»na poček« toraj »na počakanje«) in to po isti ceni, kakor jo morajo plačevati ostali odjemalci. Najmanjša količina, ki se proda, je pri vinu 5 litrov, pri rakiji in jesihu 1 liter, kar velja tudi za zadrugarje. Niti zadrugarjem, niti nezadrugarjem ni dovoljeno piti vino v zadrugni pisarni, v zadrugni kleti ali na zadrugnem dvorišču.

S kakšnimi denarnimi sredstvi dela ta zadruga? Z zadrugnimi deleži, z izposojili in z rezervnim fondom. Deleži so po 50 dinarjev in se mora ena desetina pri vstopu vplačati. Izposojila se jemljejo te od zadrugne zveze. Na rezervni fond se polaga največja važnost in prinašajo pravila v tem pogledu sledeče določbe: Od neizplačane vrednosti grozdja — čufo smo, da se ob priliki trgatve izplača samo polovica — se vpiše vsako leto 20% v rezervni fond in to tako dolgo, dokler fond ne doseže svote od 10.000 dinarjev. Odslej se vpiše vsako leto 10% in to do svote od 20.000 dinarjev. A ko doseže rezervni fond to višino, se od neizplačane vrednosti grozdja v ta namen ne odvzame ničesar več, razun v slučaju, da se je fond vsled izgub zopet znižal pod predpisano vsoto. V tem slučaju se zopet let-

no vpišuje po 10%.

Rezerve služijo za kritje poslovnih izgub. Radi tega mora biti polovica rezerv vedno naložena v nepremičninah in polovica v deležih pri zadrugni zvezi. Dohodki rezervnega fonda se smejo po sklepu skupščine porabiti v dobrodelne in prosvetne namene. V slučaju, da se zadruga razdruži, se mora fond izročiti zadrugni zvezi, ki ga upravlja toliko časa, dokler se ne osnuje nova zadruga na ravno takih načelih, kakor je bila razdružena. Rezervni fond preide potem na novo zadrugo.

Glede bilance je navesti, da se odpisuje od orodja in vobče inventarja 10%, od nepremičnin pa 5% vsako leto. Čisti dobiček se deli sledeče: 20% v rezervni fond; 5% članom upravnega odbora kot nagrada za njihovo poslovanje in sicer se to deli po številu sej in poslovnih dni, ki jih je posamezni član upravnega odbora za zadrugo opravil; 3% se na isti način razdele kot nagrada med člane nadzornega odbora; 2% prejme ocenjevalni odbor; 2% gre na zadrugne deleže in sicer ne kot obresti, temveč kot pripis k deležem, ker se pri vstopu vplača samo ena desetina deleža; 50% dobe zadrugarji na roko in sicer sorazmerno po množini grozdja, ki so ga posamezni zadrugarji dali zadrugi, tako da dobi iz dobička največ oni, ki je dal zadrugi tudi največjo količino grozdja in s tem najbolj pripomogel ustvariti čisti dobiček.

Žalibog je sovražnik uničil vse spise tudi v tej zadrugi, ravno tako pri zadrugni zvezi v Beogradu, vsled česar ni več na razpolago zadnje bilance te zadruga. Pač pa se je posrečilo gospodu Avramoviču, voditelju srbskega zadrugništva, da je očeval vsaj bilanco za l. 1912. Po tej bilanci izkazuje »Venčačka vinogradarska zadruga« sledečo »imovino«:

Blagajna	8707.61 din.
Vrednost zaloge v kleti	94290.60 »
Deleži pri zadrugni zvezi	6242.— «
Zaloga potrebščin, orodja, strojev, sodi in sploh vse premičnine	54133.53 »
Nepremičnine	89358.70 »
	vsuga 252732.44 din.

Na drugi strani bilance najdemo:

»Rezervni fond«	10000.— din.
in »dug« in sicer:	
Izposojilo od zadrugne zveze po 4%	104190.60 «
Deleži zadrugarjev	50414.14 »
Vlagatelji	3262.18 »
Donositelji grozdja l. 1912	67843.05 »
Donositelji grozdja l. 1911	14185.37 »
Upravnomu odboru	1418.55 »
Nadzornemu odboru	851.13 »
Ocenjevalnomu odboru	567.42 »
	vsuga 252732.44 din.

Račun izgube in dobička je torej sledeči:

Prihodi:	
Razni	405.— din.
Od prodanega vina	45894.64 »
<hr/>	
vsega	46299.64 din.
Izdatki (»zashod«):	
Uslužbenci	12251.77 din.
Odpisi od premičnin	4336.25 »
Odpisi od nepremičnin	4703.10 «
Čisti dobiček	25008.52 »
<hr/>	
vsega	46299.64 din.

Čisti dobiček se je razdelil sledeče:

Rezervnemu fondu, da se doseže 10000 dinarjev, ostanek	-2311.87 din.
20% na vplačila (delež) zadrugarjev	5674.18 »
5% upravnemu odboru	1418.55 »
3% nadzornemu odboru	851.13 »
2% ocenjevalnemu odboru	567.42 »
Ostanek med zadrug. kot doplačilo za donešeno grozdje	14185.37 »
<hr/>	
skupaj	25008.52 din.

V pojasnilo naj navedem še sledeče: Ko doseže rezervni fond višino 10.000 dinarjev, potem se zniža prispevek v ta fond od 20% na 10% čistega letnega do-

bička, a istodobno se poviša oni del, ki se izplača zadrugarjem sorazmerno po količinah donešenega grozdja, od 50% na 60%. Ko bo rezervni fond dosegel 20.000 din. in se s tem nadaljna vplačila ustavijo, se povišajo doplačila na donešeno grozdje na 70%. Ravno tako priče zadrugarjem v dobro onih 20%, ki so se vpisali na deleže, v znesku 5674.18 din. Treba sedaj pomisliti, da je zadruga stela začetkom leta 1912 še-le 48 članov in ravno toliko je bilo tekem 1912. leta na novo sprejetih. Bilo jih je torej 96. Vzemimo, da so vsi oddali grozdje zadrugi. Prejeli so torej vsi iz čistega dobička

na deleže	5674.18 din.
kot doplačilo za grozdje	14185.37 »
<hr/>	
skupaj	19859.55 din.

tako da je vsak zadrugar povprečno prejel od svoje zadruge na koncu leta še 207 dinarjev! Ta znesek bi brez zadruge gotovo ostal zasebnemu trgovcu. — Razun tega je zadruga silno povzdignila vrednost vina vsled stalnega nadzovanja vinogradniškega dela, vsled enotnega prešanja in dobrega kletarstva. Dobiček, ki ga imajo vinogradniki vsled zadruge, gre letno potemtakem v ogromne svote, pri količkah večjem vinogradniku gotovo v tisoče dinarjev na leto!

Vsled popolnosti moram še omeniti,

da vsebujejo zadruga pravila tudi predpis, da ima zadruga svoj »sud dobrih ljudi« to je »sodišče dobrih ljudi«. Kaj je to? To je zadržno razsodišče. Ako se skregata med sabo dva zadrugarja v kakoršnikoli stvari, tedaj morata predložiti svojo zadevo »sudu dobrih ljudi«. Pravila pravijo izrecno: »Da svoji nalogi čim boljše zadošča in da očuva i nučvstí dobre odnošaje med zadrugarji, kar je prepotrebno za vsako delo in napredek, do zadruga skrbela za to, da pomiri spore, ki bi se pojavili med zadrugarji.« V to svrhu je določen »sud dobrih ljudi«. Ta se glasom pravil sestavi tako-le: »Vsaka stranka izbere enega zadrugarja kot člana razsodišča, a ta dva izbereta iz sredine zadrugarjev tretjega člana. Ako se ta dva glede izbora tretjega člana ne bi mogla složiti, tedaj ga izbere predsednik zadruge ali, ako je ta sam udeležen na sporu, predsednik nadzornega odbora. Tako sestavljeno razsodišče si izvoli iz svoje sredine predsednika in sodi po dobri vesti in zdravem razumu. Sodba velja za obe stranki in se nobena ne more dalje tožiti.« Avramovič sam mi priča, da pride pred »sud dobrih ljudi« v ceji Srbiji letno po 150—200 slučajev, osobito radi motenja posesti ali oddeljenja zemlje, ako se hoče razdružiti kaka »porodična zadruga«.

B. SKALICKY:

Pospeševanje vinskega prometa in naše zadrugištvo.

Promet z vinom je v primeri z drugimi državami, v naših krajih še na jako priprosti stopnji.

Ako želi kak tuj odjemalec nakupiti v naših krajih nekaj vina, romati mora od ene vinske gorice do druge, poiskati vinogradnike, ki še po večini ne stanujejo na mestu, ampak v oddaljenih krajih. V njihovih, tudi nad vse priprostitih vinskih kletah najde v vsakem sodu drugo vino, z drugačnim okusom, mesto večje množine vina enake kvalitete, kakor jo rabi on. Na ta način ne bomo nikoli dosegli, da se bi od nas izvažalo vino v velikem, ampak bomo vedno navezani le na domače kupce, ki so naših primitivnih razmer že vajeni in ki jim ni za trud in izgubo časa.

In vendar je v interesu prometa z vinom, zlasti v interesu njega izvoza neobhodno potrebno, da se te razmere spremene. Prišli bodo gotovo slej ali prej časi, ko bode naš vinski pridelek v deželi težko prodati. Cene bodo padale, vinogradnik ne bode prišel več na svoj račun in vinogradništvo bode propadlo, gotovo na veliko gospodarsko škodo naše države. Treba je toraj, da že sedaj zainteresiramo tujega kupca za naš vinski pridelek in da mu nudimo poleg dobrega blaga tudi

priliko, da nakupi na enem mestu lahko večjo množino pridelka, kolikor mogoče enake kakovosti.

Da mu te prilike ne more nuditi posameznik, je umevno. Ako pa nudi to priliko vinski trgovec, bode pritiskal na ceno vina pri vinogradniku. Zato je najbolje, da se vinogradniki združijo v **vinarske ali kletarske zadruge**, ki prevzemajo od svojih članov vinski pridelek, ga zenačijo, šolajo, da je pripraven za prodajo in izvoz in posredujejo ter pospešujejo tako vinsko kupčijo.

Ker je pri taki vinski trgovini vsak posredovalec-nevinogradnik izključen, ostane ves dobiček v roki vinogradnika samega, kar je gotovo edino pravilno in pravično.

Kaj zamore dobra vinarska zadruga, videli smo pred in med vojsko pri vinarski zadrugi (kmetijskem društvu) v Vipavi, ki nam jo je žal sedaj odvzel nasiten Italijan. Ta zadruga je izvažala na tisoče hektolitrov vina na leto, v vojski je dobavala vino za vojaštvo; ves dobiček, ki bi šel sicer v nikdar polni žep verižnikov, ostal je v rokah vinogradnika-trpina, ki v potu svojega obraza z največjim trudom in ogromnimi stroški obdeluje svojo zemljo, da ji iztisne dragoceno vinsko kapljico.

Že bivša avstrijska vlada je podpirala vsestransko razvoj kmetijskih, toraj tudi vinarskih zadrug, dobro

vedoč, da s tem pomaga vsej državi. Da bo to storila in morala storiti tudi naša sedanja, narodna vlada, o tem ni nikakega dvoma, ker se bo šlo za vzdrževanje važne kmetijske panoge, vinogradništva, ki je v naši državi vitalnega pomena. Saj bo naša država pridelovala 3 do 4 milijone hektolitrov vina v vrednosti najmanj dveh milijard kron. Kam z vinom, če ga ne bomo izvažali?

Pravilno in potrebno bi bilo, da bi se že sedaj pripravljali na izvoz vina. Vinski odjemalci iz inozemstva (n. pr. iz Češke) se že sedaj pri nas oglašajo in vprašujejo, ali in kaj imamo za prodati. In mi? Mi stojimo, kakor po navadi in čakamo na tujo pomoč! Zdaj bi bil pravi čas, da se organiziramo v vinarske zadruge, da iščemo stika s tujino in da jej nudimo vse mogoče ugodnosti pri nakupu vina, da si tako že sedaj zasiguramo zunanje odjemalce.

Anketa glede ustanovitve zavarovalnice za živino

se je vršila dne 22. julija v dvorani Slovenske kmetijske družbe. Udeležili so se je živinorejci iz vseh krajev Slovenije, poleg njih zastopniki vlade, združnih zvez, živinorejski strokovnjaki in živinozdravniki. Prelat Kalan je kot načelnik poverjenišva za kmetijstvo pozdravil udeležence in izporočil, da je deželna vlada sklenila, ako le mogoče še v letošnjem letu ustanoviti državno zavarovalnico za živino v Sloveniji. Prebitek pri vnovčevalnici za živino bo skušala dobiti kot prispevek k rezervnemu zakladu zavarovalnice. Živinozdravnik Franc Černe je na to poročal o pomenu zavarovanja živine, o načrtu in o pravilih za zavarovalnico; omenil je važnost zavarovanja posebno za manjše in srednje posestnike, katere ravno zavarovanje lahko obvaruje ne le znatne škode, ampak tudi gospodarskega propada. Zavarovanje živine je v korist ne le posameznemu posestniku, ampak tudi splošnosti, ker pospešuje živinorejo, pomaga pri zatiranju kužnih bolezni, pomaga dobro izkoriščevati v sili zaklane živali in mrhovino. Potrebo zavarovanja živine so čutili posestniki živine že davno, zaradi tega so ustanavljali društva, ki so podpirala člane, kadar se jim je prigodila nesreča pri živini; največkrat so se zavezali člani med seboj, da bodo po določeni ceni odkupili meso od v sili zaklanih živali. Začeli so tudi ustanavljati zavarovalnice za posamezne kraje; take zavarovalnice so imele malo stroškov in lahko kontrolo, vendar pa v letih, kadar je bilo veliko nesreč pri živini, dostikrat niso mogle zmagovati svojih bremen. Zavarovanje po velikih privatnih zavarovalnih družbah se tudi ni moglo splošno razširiti; take družbe so skrbele v prvi vrsti za svoj dobiček in zaradi tega so zahtevale visoke premije in imele stroga, dostikrat tudi prav zavita pravila. Zavarovalnica za živino ne sme biti naprava, ki

bi podjetju dobiček donášala, pač pa mora biti to dobrodelen zavod, ki svoje dohodke, premije in podpore porablja le za plačevanje škod. Na tem principu so osnovane deželne zavarovalnice na Nižjem in Gornjem Avstrijskem, Koroškem, Moravskem i. dr.; ta princip mora veljati tudi za državno zavarovalnico v Sloveniji. Vpeljalo naj bi se predvsem zavarovanje za govejo živino; kakor hitro pa bi bilo mogoče, bi se priklopili k zavarovanju tudi konji in pozneje še prašiči. Državna zavarovalnica za živino naj se osnuje na podlagi krajevnih zavarovalnic, ki bi se ustanovljale za posamezne kraje. Kjer bi se občina za ustanovitev odločila, bilo bi zavarovanje za vse posestnike v občini obligatorično; to bi olajšalo kontrolo, pocenilo zavarovanje in varovalo nepredvidne posestnike. Vse krajevne zavarovalnice bi bile združene v državni zavarovalnici; ta bi pred vsem upravljala in nalagala njihovo skupno premoženje, presojevala nastale škode, preračunavala odškodnine, vodila krajevne zavarovalnice in skrbela za njih pouk. Ko je poročevalec razložil še načrt za ustroj krajevnih zavarovalnic in važnejša določila, ki naj bi se sprejela v pravila, pričela se je razprava, ki so se je mnogi navzoči udeležili. Pred vsem se je sklenilo enoglasno, da se ustanovi državna zavarovalnica za živino; dalje se je sklenilo v principu, da mora biti zavarovanje v okolišju krajevnih zavarovalnic obligatorično, vendar pa, ako bi to zadelo v začetku na težave, se lahko prične na temelju prostovoljnosti. Sklenilo se je potem, da veljaj zavarovanje za vse bolezni, torej tudi za kužne, v primerih, kadar bi bila država dolžna plačati odškodnino ali dati podporo, naj bi država nanjo pripadajoči del plačala naravnost zavarovalnici. K zavarovanju naj se sprejema vsa goveja živina, ki je stara vsaj tri mesece in pa tista, ki pri priglavitvi še ni dvanajst let stara. Odškodnina naj se vsakokrat določi tako, da bo zavarovanec dobil od zavarovalnice 80 odstotkov resnične škode. Pri sprejemu naj določi član sam vrednost, za katero naj se zavaruje njegova živina. Vrednost se lahko vsakega pol leta spremeni in ceni naj se vsako govedo posebej. Kot začetna premija naj se določi za vse krajevne zavarovalnice en odstotek zavarovane vrednosti. Pritrdi se tudi načrtu za centralno upravo zavarovalnice. Končno se je še sklenilo, da se v teku meseca vrši ponovno anketa, na kateri se naj razpravlja še o nekaterih točkah, posebno pa o tem, kako bi se moglo kolikor mogoče kmalu vpeljati tudi zavarovanje za konje in prašiče.

Zadružne in gospodarske novice.

Dohodki železniških ravnateljstev znašajo: Sarajevo: aprila 5,961.000; maja: 7,808.770, junija 9,427.720; julija 8,000.000 K. Prebitek v juniju in juliju se je porabil za kritje primanjkljaja v prejšnjih mesecih. — Zagreb: od marca je zaostalo 5,470.000 K, april 7,460.000,

maj 12,430.000 K, junij 16,120.000 K, julij 18,470.000 K. Od dosedanjih dohodkov zagrebškega ravnateljstva je porabil finančni minister 14 milj. K in minister saobračaja 2 milj. K za izplačanje delavskih dni.

Denarna pomoč rudarstvu v Srbiji. Ministerski svet je sklenil, privoliti posojilo rudarskim in premogovnim podjetjem, da opomore njih obratu.

Novi bankovci. Bankovci po 20 dinarjev, ki so bili tiskani v Zagrebu, so gotovi. Na sprednji strani nosijo sledeče besedilo: Ministarstvo financija kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca 20 dinara.

Praška kreditna banka je zvišala delniško glavnico od 50 na 100 milijonov kron.

Koliko ima Jugoslavija vinogradov? Glasom Lakatošove statistike je v Jugoslaviji z vinsko trto zasajene površine:

v Hrvatski in Slavoniji	47.754	ha	1'1	%
» Bosni in Hercegovini	6.640	»	9'3	»
» Dalmaciji	82.282	»	6'4	»
» Istri	46.510	»	9'4	»
» delih Ogrske	100.772	»	2'4	»
» Sloveniji	39.792	»	1'9	»
» Stari Srbiji	33.101	»	0'7	»
Skupno	356.788	ha	1'6	%

Leta 1910 je zraslo 3,311.873 hl vina v vrednosti 147,040.257 K. Naravno, da je vsled ogromnega zvišanja cen vina pridelek v vrednosti ogromno narasel.

Kurz jugoslovanske krone na Čehoslovaškem. Nekateri listi poročajo, da se bo moral trgovinski promet s Čehoslovaško ukiniti, ker zahtevajo banke za 100 čehoslovaških kron 200 jugoslovanskih. To se ne ujema povsem. Danes se zahteva za 100 čehoslovaških kron 165—170 jugoslovanskih in le koncem meseca zahtevajo banke 200 kron, da se zavarujejo proti morebitnemu znižanju kurza. Kurz se namreč določa koncem meseca. Razliko do 200 kron vrnejo banke, ko izvejo kurz. Kot vzrok navajajo banke okoliščino, da se jugoslovanska krona na praški borzi ne kotira. Zagrebška ekspozitura čehoslovaškega poslaništva v Beogradu je pravkar storilo potrebne korake, da se jugoslovanska krona kotira na praški borzi.

Premogovnik v Pečuhu. Delo v pečuskem premogovniku se je v polni meri zopet pričelo. Dnevno se pridobi 126 vagonov premoga.

Valutno in bančno vprašanje. Trgovska in obrtna zbornica v Osijeku se je obrnila do ministrstva za trgovino in industrijo s spomenico glede ureditve valute, ozir. zakonskega osnutka o narodni banki in izvaja sledeče: Sedanja narodna banka kraljestva Srbije ima danes dve vrsti bankovcev v prometu in sicer je bilo njih stanje po privatnih informacijah zbornice 24. jul. 1919 sledeče: Dinarski bankovci glaseči se na zlato 4,236.340, na srebro 530,866.845, skupaj 535,103.185. Ti bankovci so po istih informacijah kriti sledeče: zlato v gotovini 63,438.000, srebro v gotovini 15,571.000, tuje valute 433.000, depoji pri inozemskih korespondentih 281,408.000, skupaj 360,850.700.

Blagovni promet Zadružne Zveze v Celju.

Tiskovine za računske zaključke.

Opozarjamo, da imamo v zalogi inventurne izvlečke iz glavnih knjig z naslovnimi ovitki, dalje računske zaključke za posojilnice in mlekarnarne. Članicam priporočamo, da naročajo pri nas tisek računskih zaključkov; iste pri tem lahko obenem pregledamo. Dalje imamo v zalogi tiskovine za glavne knjige hranilnih vlog in posojil, blagajniške dnevnik, opravilne zapisnike, izkaze o rentnini in neposrednih pristojbinah, zapisnike za seje načelstva, nadzorstva in občne zборе (zaradi velike zaloge oddajamo te zapisnike zelo po ceni), opomine za obresti in podaljšanje posojil ter vse za posojilniško poslovanje potrebne knjige in tiskovine. Kdor kaj potrebuje, naj hitro naroči, da dobi še svoje tiskovine po primerni ceni. Papirja silno primanjkuje.

Bakrena galica.

Zvezi se je posrečilo dobiti nekaj vagonov modre galice. Galica je že v našem celjskem skladišču ter jo lahko takoj oddamo. Stane v našem skladišču brez zabojev kg po K 12'50.

Semensko žito.

Zveza ima v zalogi omejeno množino prvovrstnega češkega semenskega ovsa po ceni K 230— za 100 kg brez vreč. Nadaljne množine semenskega ovsa dobimo spomladi. Takrat dobimo tudi večjo množino jarega semenskega ječmena in semenske koruze.

Apneni dušik.

Priporočamo apneni dušik iz našega skladišča v Celju na drobno po ceni K 160— za 100 kg, na debelo po K 150— za 100 kg. Dušik je v papirnatih vrečah.

Otrobi in druga krmila.

Zveza ima vedno v zalogi razne vrste otrobov. Posojilnicam in nakupnim zadrugam priporočamo dobavo na vagone. Otrobe oddajemo od mlinov brez vreč.

V zalogi imamo izvrstne bučne prge po ceni K 160— za 100 kg. To krmilo je bolje negoli koruza. Na razpolago je le še omejena množina.

Koruza

je došla in jo lahko oddajamo v manjših množinah. Naročila sprejemamo, dokler traja zaloga.

Koks

oddajamo dokler traja zaloga. Priporočljivo za kovače in ključavničarje!

Krušno žito vsake vrste

kupuje Zveza za svoje članice po dnevnih cenah.

Semenski krompir.

Letos je pri nas silno pomanjkanje krompirja, tako da se je bati, da ob času sajenja ne bo nikdo

imel semena. Zato priporočamo že sedaj naročila, da se dobava ne zakasni, kakor je to žal bilo lansko leto. Jamstva za izvršitev teh naročil seveda vočigled položaju Zveza ne more prevzeti.

Vabilo na

25. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice pri Mariji Snežni
registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši 16. listopada 1919 v zadrugi pisarni pri
Krisperju ob 3. uri popoldan.

Dnevni red: 1. Poročilo načelstva. 2. Odobrenje
računskega zaključka za leto 1918 in nasveti o nadaljnjem
uradovanju. 3. Slučajnosti.

V slučaju, da bi občni zbor ne bil sklepčen, vrši
se v smislu § 35. pravil, uro pozneje drugi občni zbor,
kateri sklepa brezpogojno.

Hranilnica in posojilnica pri Mariji Snežni na Velki
registrirana zadruga z neomejeno zavezo.

Zöhrer.

Standeker.

Vabilo na

12. redni občni zbor

Kmečke hranilnice in posojilnice v Petrovčah

registrirane zadruge z neomejeno zavezo

ki se vrši v nedeljo dne 14. septembra 1919 ob 9. uri dopoldne
v zadrugi prostorih s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizij-
skega poročila. 3. Potrditev računov za leto 1918. 4. Likvidaci-
ja zadruge. 5. Slučajnosti.

Petrovče, dne 13. julija 1919.

Kmečka hranilnica in posojilnica v Petrovčah,
registrirana zadruga z neomejeno zavezo.

NAČELSTVO.

Opomba.

V slučaju nesklepčnosti vrši se občni zbor eno uro ka-
sneje z istim dnevnim redom ne glede na število došlih za-
družnikov.

Vabilo na

XII. redni občni zbor

Kmečke hranilnice in posojilnice v Petrovčah

registrirane zadruge z neomejeno zavezo

ki se bode vršil v nedeljo, dne 5. oktobra ob 9. uri dopoldne
v zadrugi prostorih s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizij-
skega poročila. 3. Potrditev računov za leto 1918. 4. Likvidaci-
ja zadruge. 5. Slučajnosti.

V Petrovčah, dne 22. septembra 1919.

Kmečka hranilnica in posojilnica v Petrovčah,
registrirana zadruga z neomejeno zavezo.

NAČELSTVO.

Opomba. V slučaju nesklepčnosti se vrši občni zbor eno
uro pozneje z istim dnevnim redom, ne glede na število do-
šlih družnikov.

Vabilo k

izvanrednemu občnemu zboru Konzumne zadruge v Gornjemgradu

registrirane zadruge z omejeno zavezo

kateri se vrši v nedeljo dne 12. oktobra 1919 ob 1. uri popoldne
v gostilni Mikuž v Gornjemgradu.

Dnevni red:

1. Sprememba pravil. 2. Slučajnosti.

Gornjigrad, dne 8. septembra 1919.

Konzumna zadruga v Gornjemgradu,
registrirana zadruga z omejeno zavezo.

NAČELSTVO.

Vabilo na

občni zbor Hranilnice in posojilnice Železniki

registrirane zadruge z neomejeno zavezo

ki se vrši dne 24. avgusta 1919 v zadrugi pisarni ob 3. uri
popoldne s sledečim sporedom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje letnega
računa za leto 1918. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Na-
sveti in slučajnosti.

Železniki, 12. avgusta 1919.

NAČELSTVO.

Jos. Globočnik

A. Hafner.

Vabilo na

občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Št. Jurju ob Južni železnici

registrirane zadruge z neomejeno zavezo

ki se vrši v nedeljo, dne 24. avgusta ob 10. uri dopoldne v
zadrugi pisarni s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobrenje letnega
računa za l. 1918. 3. Volitve načelstva in nadzorstva. 4. Slu-
čajnosti.

V Št. Jurju ob J. ž., dne 1. avgusta 1919.

NAČELSTVO.

VSEBINA: XIV. redni občni zbor Zadruške Zveze v Celju.
— Prvi jugoslovanski zadrugi shod. — Carina in gospodar-
stvo. — Nove smeri v vinoreji. — Za društvo »vrtarska šola«
v Kranju. — Nova kompenzacijska pogodba z Avstrijo. —
Agrarna reforma. — Slika iz srbskega zadrugi življenja. —
Pospeševanje vinskega prometa in naše zadruginištvo. — An-
keta glede ustanovitve zavarovalnice za živino. — Zadrugi
in gospodarske novice. — Blagovni promet Zadruške Zveze v
Celju.